

Aluehallintovirasto

Itä-Suomi
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat
- vastuualue

**Itä-Suomen aluehallintoviraston
valvontasuunnitelma elintarvikevalvonnasta,
eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta
sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä
vuosille 2011 – 2014 (päivitys vuodelle 2013)**

SISÄLLYSLUETTELO

OSA I YHTEINEN OSA

1	JOHDANTO	4
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SEN MUUTOKSET	5
	2.1 YLEINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	5
	2.2 VALVONTAKOHEET.....	5
3	STRATEGISET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA VALVONNAN PAINOPISTEET	6
4	VOIMAVARAT	8
	4.1 HENKILÖRESURSSIT, RESURSSIEN RIITTÄVYYS, VASTUUALUEET JA TYÖNJAKO ISAVISSA	8
	4.2 HENKILÖKUNNAN PÄTEVYYDEN JA OSAAMISEN VARMISTAMINEN ISAVISSA	9
5	KOULUTUSTEN JÄRJESTÄMINEN MUILLE VIRANOMAISILLE JA TOIMIJOILLE	10
6	MAKSUT	11
7	LAATU JA AUDITOINNIT	11
	7.1 LAATUJÄRJESTELMÄT	11
	7.2 AUDITOINNIT	12
	7.2.1 Kunnallisten valvontayksiköiden vaatimustenmukaisuuden auditoinnit.....	12
	7.2.2 Viranomaisten auditointijärjestelmään liittyvät auditoinnit	13
	7.2.3 AVIen oman toiminnan auditoinnit.....	13
	7.3 PALAUTTEEN KERÄÄMINEN JA KÄSITTELY	13
	7.4 TOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA JATKUVA PARANTAMINEN	13
8	VARAUTUMINEN ERITYISTILANTEISIIN	13
9	YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ	14
10	SEURANTA JA RAPORTOINTI	16
	10.1 RAPORTOINTI OMASTA TOIMINNASTA	16
	10.2 ALUEEN TOIMINNAN ONNISTUMINEN JA ANALYSOINTI	17
	10.2.1 Valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointi.....	17
	10.2.2 Elintarvikevalvonnan tietojen tarkastaminen ja arviointi.....	19
	10.3 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISTOIMINTA-ALUEIDEN OHJAUS.....	19
	10.4 PERUSPALVELUJEN ARVIointi	20

OSA II ELINTARVIKEVALVONNAN OHJAUS JA TOIMEENPANO

11	ELINTARVIKEVALVONNAN OHJAUS	20
12	ELINTARVIKEVALVONNAN TOIMEENPANO	20
	2.1 ALKOHOLIJUOMAMYYMÄLÖIDEN VALVONTA.....	20
	2.2 VIERASAINVALVONTA	21

OSA III ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA SEKÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

13	ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA	21
	13.1 ELÄINTAUTIVALMIUS.....	21
	13.2 ELÄINTAUTIEPÄILYT JA – TAPAUKSET SEKÄ ZOOONOOSIT.....	23
	13.3 TERVEYSVALVONTAOHJELMAT	23

13.4 MUU TAUTISEURANTA JA TERVEYDEN VALVONTA.....	25
13.5 ELÄINTEN MERKITSEMINEN JA REKISTERÖINTI.....	27
13.6 ELÄINTEN TUONTI JA VIENTI.....	27
14 ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA	29
14.1 LUVAN- JA ILMOITUKSENVARAISEN TOIMINNAN VALVONTA.....	29
14.2 ILMAN EPÄILYÄ TEHTÄVÄ ELÄINSUOJELUVALVONTA	30
14.3 EPÄILYYN PERUSTUVA ELÄINSUOJELUVALVONTA	32
14.4 MUUT ELÄINTEN HYVINVOINTIIN LIITTYVÄT VALVONTATEHTÄVÄT	33
15 ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA	34
15.1 ELÄINLÄÄKÄREIDEN VALVONTA	34
15.2 TUOTANTOTILOJEN VALVONTA.....	36
16 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUIDEN VALVONTA	36
16.1 KUNNALLISET ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT	36
16.2 YKSITYISET ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT.....	38
16.3 ELÄINLÄÄKÄRIAMMATIN HARJOITTAMISEN VALVONTA	39

OSA IV MUU VALVONTA

17 ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET	39
18 TUKIVALVONTA	41

LIITTEET

OSA I YHTEINEN OSA

1 JOHDANTO

Itä-Suomen aluehallintoviraston valvontasuunnitelma on osa Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran ja Itä-Suomen aluehallintoviraston välistä tulossopimusta. Itä-Suomen aluehallintoviraston elintarvikevalvonnan sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kuntien järjestämien eläinlääkäripalvelujen valvontasuunnitelman tarkoituksena on tehokas, tasapuolinen ja riskiperusteinen valvonta sekä asiakaslähtöinen neuvonta ja ohjaus.

Aluehallintovirastojen strategia-asiakirjan mukaisesti aluehallintovirastot varmistavat paikallisen elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintäpalvelujen saatavuuden sekä valvovat niiden toteutumista lainsäädännön vaatimusten mukaan. Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään eläintautilaissa (55/1980), helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetussa laissa (488/1960), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (617/1997), tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (557/2005) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) sekä niiden nojalla annetuissa säädöksissä. Elintarvikevalvonnasta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksissa (EY) N:o 178/2002, (EY) N:o 852/2004, (EY) N:o 853/2004, (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004 sekä kansallisesti elintarvikelaissa (23/2006, muut.358/2011) sekä sen nojalla annetuissa säädöksissä.

Valtakunnalliset elintarvikevalvontaa ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä kuntien järjestämiä eläinlääkäripalveluja koskevat valvontaohjelmat ovat osa ympäristöterveydenhuollon yhteisestä valtakunnallista valvontaohjelmaa vuosille 2011 – 2014 (päivitys vuodelle 2013) ja valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 mukaista alkutuotannosta alkavaa ja koko tuotantoketjun kattavaa monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa vuosille 2012 – 2016 (VASU). Toimialakohtaisilla valvontaohjelmilla ohjataan viranomaisia laatimaan valvontasuunnitelmia, joissa tavoitteena on huomioida hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusvirastojen asettamat ympäristöterveydenhuoltoa koskevat linjaukset, strategiset tavoitteet ja valvonnan toimeenpanon tärkeysjärjestykset.

Alueellisissa valvontasuunnitelmissa on otettu huomioon valtakunnalliset ohjelmat eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista EHO 2011 - 2014 (päivitys vuodelle 2013) sekä elintarvikevalvonnasta EVO 2011 - 2014 (päivitys vuodelle 2013). EVO:n ja EHO:n tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa Eviran ohjaamaa valvontaviranomaisten toimintaa. Alueellisissa suunnitelmissa on kuvattu aluehallintoviraston omat valvontakohteet, lupa- ja hyväksymismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä kuntien valvontaviranomaisten suorittaman valvonnan ohjaus.

Kunnan on laadittava monivuotinen suunnitelma järjestämistään elintarvikevalvonnasta ja eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnalliset ohjelmat ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. EHO:n mukaisen suunnitelman tulee lisäksi sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä

valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Aluehallintoviraston suunnitelmat sisältävät myös aluehallintoviraston ja kunnan viranomaisten suorittaman valvonnan toteutumisen seurannan ja raportoinnin. Raporteissa tulee olla huomioitu valvontasuunnitelma-asetuksessa (665/2006) säädettyjen asioiden toteaminen.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SEN MUUTOKSET

2.1 Yleinen toimintaympäristön kuvaus

Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialue muodostuu Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnista. Itä-Suomen aluehallintoviraston päätoimipaikka on Mikkeli ja muut toimipaikat Kuopiossa ja Joensuussa. Hajautettu organisaatio asettaa omat haasteensa yhteistyölle ja erityisesti sisäiselle viestinnälle.

Itä-Suomen aluehallintoviraston pinta-ala on 60 719 km², mikä on 12,2 % koko maan pinta-alasta. Väkiluku on n. 568 000 ja asutus on tasaisesti harvaa. Väestötiheys on n. 11,7 henkilöä/km². Väestöstä 71,7 prosenttia asuu taajamissa, mutta asutuskeskittymät ovat pieniä. Asutus painottuu teiden varsille ja erityisesti vesistöjen rannoille, joten alueen vesistöisyydestä johtuen etäisyydet ovat pitkiä.

Itä-Suomen väestö on ikääntynyttä. Yli 65-vuotiaiden osuus koko väestöstä on n. 22 %. Väestön ennustetaan edelleen vähenevän ja ikääntyvän.

Kunnat järjestävät ympäristöterveydenhuollon palvelut joko yksin tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueina, joissa yksi kunta toimii palvelujen tuottajana. Resurssien kokoaminen riittävän suuriin valvontayksiköihin mahdollistaa näin muun muassa henkilöstön erikoistumisen ja varmistaa osaltaan jäävittömyyden valvontatehtävissä. Seudullinen yhteistyö ei kuitenkaan poista kunnista elintarvikevalvonnan lisäresurssien tarvetta. Vaikka elintarvikelain kokonaisuudistus keventääkin mm. kuntien hallinnollista taakkaa, niin kuntien elintarvikevalvontaresurssien vähyys, joka on lähes 10 henkilötyövuotta koko Itä-Suomen alueella, lisää aluehallintoviraston ohjaus- ja valvontatarvetta. Elintarvikevalvonnan maksullisuuden voimaantullessa valvonnasta kertyvät tulot toivottiin käytettävän kunnissa elintarvikevalvonnan resurssien lisäämiseen, mikä toivomus on valitettavasti toteutunut vain osittain.

Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon merkitys kasvaa ja kehitys asettaa haasteita myös eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnalle. Itä-Suomen alue rajoittuu idässä Venäjään mikä osaltaan vaikuttaa lisäävästi zoonoosien kuten rabioksen ja helposti leviävien eläintautien kuten sikaruton valvontatarpeeseen. Eläinlääkäripalveluihin vaikuttavat myös eläinlääkkeiden käyttöä ja luovuttamista koskevien säädösten sekä eläintauti- ja eläinsuojelusäädösten uudistukset.

2.2 Valvontakohteet

Aluehallintovirasto valvoo kuntien järjestämää elintarvike- ja eläinlääkintähuoltolain ja niiden nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista alueellaan.

Vuonna 2013 Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on 46 kuntaa ja kahdeksan valvontayksikköä, jotka vastaavat joko yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa paikallisesta elintarvikevalvonnasta ja eläinlääkintäpalvelujen järjestämisestä.

Aluehallintovirasto suorittaa myös itse elintarvikevalvontaan ja eläinlääkintähuoltoon liittyvää valvontaa kuten alkoholimyymälöiden elintarvikehuoneistojen valvontaa, EU-eläinsuojelutarkastuksia, EU:n täydentävien ehtojen valvontaa, lääkitsemislainsäädännön valvontaa ja omaehtoisesti tai kunnan valvontaviranomaisen pyynnöstä kriittisiä eläinsuojelutehtäviä. Aluehallintoviraston valvontakohteet on esitetty liitteessä 6.

Elintarvikevalvonta

Itä-Suomessa on noin 6 200 elintarvikehuoneistoa, joista eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsitteleviä elintarvikehuoneistoja eli laitoksia on 154. Elintarvikevalvontakohteet on esitetty taulukoissa 6.a. ja 6.b.

Eläinten terveys ja hyvinvointi sekä eläinlääkäripalvelut

Kunnaneläinlääkärin virkoja on yhteensä 84, joista 3 on täyttämättä. Varsinaista eläinlääkäriapua antaa 73 kunnaneläinlääkärinä, joista 23 toimii Etelä-Savossa, 18 Pohjois-Karjalassa ja 32 Pohjois-Savossa. Valvontaeläinlääkärin virkoja on kahdeksan seitsemässä valvontayksikössä. Kotieläintuotantotiloja, vesiviljely-yrityksiä ja turkistarhoja on noin 12 065 kappaletta, joissa on noin 535 109 tuotantoeläintä. Itä-Suomen alueella valtaosa karjatiloihin on nautatiloja ja niistä suurin osa on lypsykarjatiloihin. Eniten tiloja on Pohjois-Savossa Kiuruvedellä, lähes 300 tilaa. Terveysvalvontaohjelmiin kuuluvia tiloja on 250 ja luvan- ja ilmoituksenvaraisia valvontakohteita on 549.

Alueella on 11 yksityistä eläinlääkärin ammatinharjoittajaa sekä 17 pieneläinklinikkaa, joissa työskentelee yhteensä 37 eläinlääkärinä.

3 STRATEGISET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET JA VALVONNAN PAINOPISTEET

Itä-Suomen aluehallintovirasto pyrkii käytettävissä olevien resurssien puitteissa ottamaan toiminnassaan huomioon aluehallintovirastojen strategia-asiakirjassa vuosille 2012 – 2015 ja Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut strategiset tavoitteet sekä valtakunnallisten valvontaohjelmien (EVO ja EHO) hankkeet ja painopisteet vuodelle 2013. Edellä mainittujen asiakirjojen ja valvontaohjelmien tavoitteet ja painopisteet on kirjattu Eviran ja Itä-Suomen aluehallintoviraston toiminnalliseen tulossopimukseen.

Aluehallintovirastossa viranhaltijoiden kesken yhteisesti sovituilla toimenpiteillä pyritään toiminnan yhtenäistämiseen, tasapuolisuuteen ja laatuun. Kunnan valvontaviranomaisten valvonnan ohjaukseen, neuvontaan ja koulutukseen tullaan erityisesti panostamaan. Ohjauksen keinoja on myös viranomaisohjauksen kautta koordinoitu toiminta kuten Eviran valvontahankkeet. Hankkeiden tavoitteena on kehittää valvonnan ohjeistusta ja/tai menetelmiä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin hankkeet valitaan lakisäätötehtävien joukosta painopistealueiksi kullekin vuodelle.

Ympäristöterveydenhuolto

Yhteinen valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon painopiste on näkyvyys. Tarkoituksena on järjestää koko ympäristöterveydenhuoltoa koskeva tapahtuma paikkaan, jossa on mahdollista tuoda esille kuluttajille ja toimijoille monipuolisesti eri ympäristöterveydenhuollon sektorien toimintaa.

Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on, että kuluttajat voivat luottaa elintarvikkeiden ja tuotteiden turvallisuuteen ja vaatimustenmukaisuuteen. Itä-Suomen aluehallintoviraston elintarvikevalvonnan painopisteenä on auditoinnit ja auditoinneissa havaittujen korjaavien toimenpiteiden seuranta sekä kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten ohjaus. Lisäksi painopisteenä on valvonnan arviointimenetelmien kuten auditointien kehittäminen keskusvirastojen ja aluehallintoviranomaisten yhteistyönä.

Erityisinä hankkeina vuodelle 2013 ovat 1) terveystuotteet, jossa Evira palkkaa projektihenkilön perehdyttämään valvojia elintarvikkeiden terveystuotteiden valvontaan, 2) kasvien jatkojalostus, jossa valvotaan kasvien käsittelyhygieniää elintarvikehuoneistoissa ennen vähittäismyyntiä ja 3) lihavalvontaviranomaisen Listeria projekti, jossa kartoitetaan lihavalvontaviranomaisen esiintyvää ruokamyrkytyksiä aiheuttavaa Listeria -bakteeria.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta sekä kuntien eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Eläinlääkintähuoltolain toimeenpanossa painopisteenä on kuntien valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointi sekä laadun ja resurssien varmistus. Kunnat arvioivat valvontasuunnitelmiansa toteutumista ja raportoivat AVille. AVI vertaa kuntien suunnitelmia ja eläinlääkäripalvelujen toimeenpanoa toteutumaan Eviran ohjeiden mukaisesti.

Eläintautilain toimeenpanossa painopisteenä on eläintauteihin varautuminen päivittämällä valmiussuunnitelmat ja inventoimalla valmiusvarastot sekä järjestämällä koulutusta valmiuseläinlääkäreille. Painopisteenä on myös tautitapausten hoitamiseen liittyvä tiedonkulun ja viestinnän varmistaminen. Uudistetun eläintautilain toimeenpanoa ohjataan työkokouksissa.

Sivutuotevalvonnan painopisteenä on Eviran valvontastrategian toimeenpano ja valvonnan tehostaminen sekä valvontakohteiden riskinarviointi riskiperäisen sivutuotevalvonnan käynnistämiseksi.

Eläinten hyvinvoinnin edistämisen painopisteenä on kuntien valvontaeläinlääkäreiden perehtymisen tukeminen ohjaamalla ja järjestämällä erityisiä valvontaeläinlääkäreiden työkokouksia. Erityisesti valvotaan, että valvonnat saatetaan loppuun ja että korjaavien toimenpiteiden riittävyys ja tehokkuus varmistetaan dokumentoidusti. Työkokousten yhteydessä ohjataan myös uudistetun eläinsuojelulain ja EU:n eläinten hyvinvointilain toimeenpanoa sekä EU:n eläinten lopetusta ja teurastusta koskevan asetuksen toimeenpanoa.

Terveydenhuoltopalveluiden painopisteenä on palveluiden saatavuuden arviointi kuntien valvontasuunnitelmien ja resurssiselvitysten kautta sekä seuraamalla eläinlääkäreiden aluehallintovirastoon toimittamia terveydenhuoltosopimuksia ja -raportteja. Tarvittaessa kuntia ohjataan järjestämään riittävät terveydenhuoltopalvelut.

Eläinten lääkinnän painopisteenä on uudistetun lääkelainsäädännön toimeenpano. Terveydenhuoltokäyntien yhteydessä tilalle luovutettujen lääkkeiden laillisuutta ja niistä pidettävää kirjanpitoa ohjataan työkokousten yhteydessä ja luovutusta valvotaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Muita tehtäviä, jotka ensisijaisesti pyritään hoitamaan vuonna 2013, ovat täydentävien ehtojen valvontojen suorittaminen määräajassa, elintarviketurvallisuuteen ja ihmisten terveyteen vaikuttavat valvontatehtävät kuten zoonoosivalvonta tai muuten vaikutuksiltaan laaja-alaiset tehtävät kuten ruokamyrkytysten selvittäminen yhdessä kuntien valvontaviranomaisten kanssa. Toimijoiden elinkeinon harjoittamiseen liittyvät lupatehtävät kuten eläinkuljetuslupien myöntäminen, kuljetusvälineiden hyväksyminen sekä kuljettajien ja hoitajien pätevyystodistusten myöntäminen pyritään priorisoimaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Hankkeisiin ja painopisteisiin varatut henkilöresurssit on esitetty liitteessä 7.b.

4 VOIMAVARAT

4.1 Henkilöresurssit, resurssien riittävyys, vastualueet ja työnjako

EU:n valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 artiklan 4. mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että valvonta on tehokasta ja asianmukaista koko pellolta pöytään -ketjussa ja virallinen valvonta sekä valvontavelvollisuudet hoidetaan tehokkaasti ja tosiasiallisesti. Valvontaa varten aluehallintoviranomaisella on oltava palveluksessaan tarpeellinen määrä pätevää ja riittävän kokemuksen omaavaa henkilöstöä. Valtionhallinnon tuottavuusohjelma on vähentänyt henkilöresursseja, minkä vuoksi käytettävissä olevat resurssit eivät mahdollista kaikkien valvontasuunnitelmassa mainittujen lakisääteisten tehtävien hoitamista.

Elintarvikevalvonta

Itä-Suomen aluehallintovirastossa on yksi elintarvikevalvonnasta vastaavan ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajan virka, joka on sijoitettu Mikkeliin. Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajan vastuualueeseen kuuluu kuntien suorittaman elintarvikevalvonnan ohjaus lukuun ottamatta eläinperäisten elintarvikkeiden käsittelyä ennen vähittäismyyntiä sekä elintarvikevalvonnan auditoinnit. Tuotevalvonnan (pakkausmerkinnät, lisäaineet, kontaktimateriaalit jne.) ohjaus kuuluu kokonaisuudessaan (sekä eläinperäiset että ei-eläinperäiset elintarvikkeet) ylitarkastajalle. Lisäksi ylitarkastaja hoitaa alkoholimyymlöiden elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittelyn sekä näiden huoneistojen valvonnan. Ylitarkastajalle ei ole nimetty sijaista. Lisäksi yksi läänineläinlääkäri vastaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden (ennen vähittäismyyntiä tapahtuva käsittely) valvonnan ohjauksesta ja tekee elintarvikevalvonnan auditointeja yhdessä ylitarkastajan kanssa.

Aluehallintovirastolla on käytettävissään elintarvikevalvonnan ohjaus- ja valvontatehtäviin vuonna 2013 yhteensä 1,5 henkilötyövuotta. Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajan osuus on yksi henkilötyövuosi ja läänineläinlääkäriin 0,5 henkilötyövuotta. Tukipalveluihin on käytettävissä 0,2 henkilötyövuotta.

Eläinten terveys ja hyvinvointi sekä eläinlääkäripalvelut

Itä-Suomen aluehallintovirastossa on seitsemän läänineläinlääkäriä, joista kolme on sijoitettu Kuopioon, kaksi Joensuuhun ja kaksi Mikkeliin. Kaksi virkaa on varattu täydentävien ehtojen valvontaan ja muihin eläinlääkintähuoltolain mukaisiin eläinten hyvinvoinnin valvontatehtäviin. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kuntien eläinlääkäripalvelujen ohjaus- ja valvontatehtäviin on vuonna 2013 käytettävissä yhteensä 3,5 henkilötyövuotta. Resurssivajaus johtuu valtiontalouden säästötoimenpiteistä ja niiden johdosta täyttämättä jätettävistä viroista ja sijaisuuksista. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tukipalveluihin on käytettävissä 2,3 henkilötyövuotta.

Itä-Suomen aluehallintovirastossa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta- ja ohjaustehtävät on jaettu läänineläinlääkäreiden keskinäisen työnjaon mukaisesti vastuualueisiin. Kustakin vastuualueesta vastaavalle läänineläinlääkärille on nimetty sijainen ja vastuualueesta vastaava huolehtii siitä, että tehtävät tulevat hoidetuksi. Akuutit tehtävät vaikeuttavat tai estävät tehtävien hoitamista, jolloin tehtävät pyritään hoitamaan ajan ja resurssien puitteissa muiden läänineläinlääkäreiden toimesta. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa suoritetaan tarkoituksenmukaisimmalla ja tehokkaimmalla tavalla myös siten, että osa valvonnasta suoritetaan koko alueella keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin. Työnjako varmistaa valvonnan tasapuolisuuden ja antaa mahdollisuuden osaamisen syventämiseen.

Itä-Suomen aluehallintoviraston käytettävissä olevat resurssit eivät vuonna 2013 mahdollista kaikkien valvontasuunnitelmassa mainittujen lakisääteisten tehtävien hoitamista, minkä vuoksi käytetään tehtävien ensisijaisuusjärjestystä. Priorisoinneista päätetään yhteistyössä johdon ja viranhaltijoiden kesken, sikäli kun maa- ja metsätalousministeriön kanssa sopimaa henkilötyövuosien vähennystä ei ole huomioitu tulossopimuksessa.

4.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Valvonta-asetuksen 6. artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö pysyy ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saa säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajan ja läänineläinlääkäreiden kesken tehtävä työn- ja vastuunjakoa määrittelee koulutustarpeen. Tarvittavaan ja tarjottavaan koulutukseen osallistutaan pääsääntöisesti tehtäväjaon mukaisesti ja aina, jos se on työtehtävien kannalta mahdollista. Sijaisuuksien sekä kaikkien viranhaltijoiden antaman neuvonnan ja ohjauksen vuoksi on joskus tarpeen osallistua myös tehtäväjaon ylittävään koulutukseen. Käytettävissä olevia videoyhteyksiä hyödynnetään mahdollisimman paljon, mutta on myös tilaisuuksia, joissa keskinäisellä rakentavalla ajatustenvaihdolla on merkittävä rooli osaamisen ja yhtenäisten toimintatapojen kannalta. Tästä syystä esimerkiksi läänineläinlääkäreiden neuvottelupäiville Evirassa pyritään osallistumaan paikan päällä. Myös ainoan virastossa työskentelevän ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajan

(elintarvikevalvonta) on tärkeää päästä tapaamaan muiden aluehallintovirastojen kollegoitaan aika ajoin kasvatusten ja pohtimaan muun muassa lainsäädännön tulkintoja.

Eviran ja muiden sidosryhmien antamaan koulutukseen ja viranomaisyhteistyöhön pyritään osallistumaan seuraavasti (suluissa ensisijaiset osallistujat):

- Eviran ja läänineläinlääkäreiden neuvottelupäivät kaksi kertaa vuodessa (kaikki joiden tehtäviä aiheet koskevat)
- Eviran ja aluehallintovirastojen neuvottelupäivät kaksi kertaa vuodessa (ensisijaisesti tulossopimuksesta vastaavat)
- Elintarvikevalvonnan valtakunnalliset koulutuspäivät (elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavat)
- Ympäristöterveydenhuollon alueelliset koulutuspäivät (kaikki joiden tehtäviä aiheet koskevat)
- Eläinlääkäriliiton järjestämät eläinlääkäripäivät syksyisin (kaikki halukkaat)
- Valmiuspäivä helposti leviävien eläintautien varalta (valmiudesta ja eläintautivalvonnasta vastaavat)
- Tarttuvien tautien päivä (eläintautivalvonnasta vastaavat)
- Lääkepäivä (lääkevalvontaa ja täydentävien ehtojen valvontaa suorittavat)
- Täydentävien ehtojen valvonnan ohjaus- ja kehittämispäivät (täydentävien ehtojen valvontaa suorittavat)
- Eviran tai yhteistyötahojen järjestämä muu yhteistyö kuten:
  - laitosvalvonnan ja auditointien kehittämispäivät (elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavat)
  - VASU -raportoinnin kehittämispäivät (raportoinnista vastaavat)
  - keinosiemennyseläinlääkäreiden neuvottelupäivät (keinollisen lisääntymisen valvonnasta vastaavat)
  - vesiviljelylaitosten neuvottelupäivät (kalatautien valvonnasta vastaavat)
  - viranomaisten eläinsuojelupäivä (AVIn valvontaeläinlääkärit)
  - muu ammattitaidon ylläpitämiseksi tarvittava koulutus ja yhteistyö.

Itä-Suomen aluehallintovirasto pitää rekisteriä henkilöstön koulutukseen osallistumisesta.

Ammattitaidon ylläpitäminen edellyttää paljon myös itseopiskeluna tapahtuvaa alan lainsäädäntöön sekä kirjallisuuteen ja tutkimukseen perehtymistä.

5 KOULUTUSTEN JÄRJESTÄMINEN MUILLE VIRANOMAISILLE JA TOIMIJOILLE

EU:n valvonta-asetuksessa (EY 882/2004 6. artikla) säädetään elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavien viranhaltijoiden täydennyskoulutuksesta. Valvontaviranomainen on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin.

Kunnan valvontaviranomaisten koulutus- ja työnohjauspäivät ovat yksi aluehallintoviraston vuoden 2013 painopisteistä. Tavoitteena on, että kaikista kunnista osallistutaan järjestettävään koulutukseen ja työnohjauspäiviin. Käytettävissä olevilla resursseilla koulutusta pystytään järjestämään vain kunnallisille valvontaviranomaisille.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja järjestää kunnan valvontaviranomaisille kaksi kertaa vuodessa kaksi samansisältöistä "Ajankohtaista elintarvikevalvonnasta" – työnohjauspäivää eri puolilla Itä-Suomea, joissa käsitellään ajankohtaisia lainsäädännön muutoksia ja tulkintoja sekä ohjataan kunnan valvontaviranomaisten suorittamaa elintarvikevalvontaa. Työnohjauspäivillä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan Eviran koulutuspalvelun tai muiden asiantuntijoiden kautta saatavia esityksiä tai Eviran asiantuntijoita. Kunnallisen valvontayksikön tulee luoda edellytykset sille, että kunnan elintarvikevalvonnasta vastaava viranhaltija voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Myös läänineläinlääkärit järjestävät vuosittain työkokouksia, joissa käsitellään ajankohtaisia eläinlääkintähuoltoa sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevia lainsäädännön muutoksia ja tulkintoja sekä ohjataan kunnaneläinlääkäreiden suorittamaa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa. Työkokouksia järjestetään kussakin aluehallintoviraston toimipaikassa kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Lisäksi järjestetään työkokouksia valtion valvontatehtäviä suorittaville valvontaeläinlääkäreille keskimäärin kaksi kertaa vuodessa. Työkokousten valmisteluun ja esitysten pitämiseen läänineläinlääkärit osallistuvat niin, että ohjelman sisällön mukaiset esitykset pidetään jokaisessa toimipaikassa yhtäaikaisena videokoulutuksena. Työkokouksissa hyödynnetään myös Eviran koulutuspalvelun tai muiden asiantuntijoiden kautta saatavia esityksiä.

Koulutusten sisällöstä ja osallistujista pidetään kirjaa ja ohjelmat sekä osallistujalistat toimitetaan pyydettäessä Eviralle. Tarvittaessa kunnista voidaan pyytää tietoja koulutusrekistereistä ja koulutukseen varatuista määrärahoista. Myös kunnan elintarvikevalvonnan auditointien yhteydessä kartoitetaan elintarvikevalvontaviranomaisten pätevyyttä ja koulutustarpeita. Tarvittaessa kunnaneläinlääkäri voidaan myös määrätä osallistumaan aluehallintoviraston järjestämiin työkokouksiin osaamisen ylläpitämisen varmistamiseksi.

Aluehallintoviraston järjestämästä valmiuskoulutuksesta on kerrottu kohdassa 14.1.

6 MAKSUT

Itä-Suomen aluehallintovirasto ei peri suorittamastaan valvonnasta maksua lukuun ottamatta alkoholimyymälöiden tarkastuksia. Päätökset ja luvat kuten eläinkuljettajaluvat, kuljettajien pätevyystodistukset ja vapautuspäätökset nautojen jaloittelusta sekä vientitodistukset ja alkoholimyymälöiden elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittely ovat maksullisia. Maksut perustuvat VN:n asetukseen aluehallintoviraston maksuista vuosina 2012 ja 2013 (1572/2011, muut.512/2012).

7 LAATU JA AUDITOINNIT

7.1 Laatu järjestelmät

Laatu järjestelmä on organisaation itsensä laatima asiakirja, jossa on kuvattu ko. organisaatiossa sovitut toimintatavat sen varmistamiseksi, että työt tehdään

yhdenmukaisesti, laadukkaasti ja vaikuttavasti. Ympäristöterveydenhuollon laeista vain elintarvikelaissa edellytetään valvontaviranomaiselta toimintaan sopivaa laatujärjestelmää.

Itä-Suomen aluehallintovirastolla ei vielä ole laatujärjestelmää. Keskusviranomaiset ovat valvontaohjelman painopisteistä sopiessaan päättäneet aloittaa yhteistyön ympäristöterveydenhuollon laatutyössä. Evira tukee aluehallintovirastojen laatutyötä laatimalla ohjeita ja malliasiakirjoja sekä järjestämällä koulutusta. Eviran koulutuspalvelun ja Eviranetin kautta aluehallintovirastot voivat myös hyödyntää Eviran koulutusmateriaalia mm. työkokouksissaan. Lisäksi Evira on mm. laatinut ohjeiston ja lomakkeet aluehallintovirastojen suorittamia kunnallisen elintarvikevalvonnan ja laitosvalvonnan auditointeja varten.

7.2 Auditoinnit

7.2.1 Kunnallisten valvontayksiköiden vaatimustenmukaisuuden auditoinnit

Auditointijärjestelmän tarkoituksena on todentaa, että valvonta toteutuu lainsäädännön asettamien vaatimusten mukaisesti sekä selvittää valvonnan toimivuutta, tehokkuutta ja yhtenäisyyttä ja lisäksi tunnistaa valvonnan kehittämistarpeita ja vahvuuksia. Auditoinnilla pyritään tarkastelemaan mm. valvonnan vaikuttavuutta, toisin sanoen sitä, saavutettiinkö valvontatoimilla haluttu tulos.

Aluehallintovirastot ovat vuodesta 2005 lähtien suorittaneet kunnallisen elintarvikevalvonnan auditointeja. Itä-Suomen aluehallintovirasto laatii monivuotisen auditointisuunnitelman, minkä mukaan kukin kunnallinen elintarvikevalvontaviranomainen auditoidaan kerran neljässä vuodessa. Aiempien auditointien tulokset voidaan kuitenkin huomioida auditointeja suunniteltaessa.

Auditoinnit koostuvat elintarvikevalvonnan yleisauditoinnista, jossa haastatellaan viranhaltijoita ja tutustutaan asiakirjoihin sekä kohdevalvonnan auditoinneista, joissa arvioidaan kunnan viranhaltijan suorittamaa tarkastusta elintarvikehuoneistossa. Vuonna 2013 auditoidaan kolmen valvontayksikön elintarvikevalvonta. Kohdevalvonnan auditointeja tehdään 2-3 valvontayksikköä kohti. Auditoinnissa toimivat ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja elintarvikevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri. Auditoinnit tehdään Eviran ohjeistuksen mukaisesti.

Auditointiraportti toimitetaan Eviraan kahden kuukauden kuluessa auditoinnista ja julkaistaan Itä-Suomen aluehallintoviraston Internet –sivuilla. Auditoinnissa havaittujen poikkeamien ja kehitysehdotusten korjaavien toimenpiteiden seuraamiseksi Itä-Suomen aluehallintovirasto tulee pyytämään valvontayksiköltä Eviran ohjeiden mukaisesti selvitystä siitä, miten ja missä aikataulussa se aikoo korjata auditointiraportin poikkeamat tai toteuttaa kehitysehdotukset. Korjaavien toimenpiteiden seuranta tehdään seuraavan elintarvikevalvonnan auditoinnin yhteydessä.

Vuonna 2013 korjaavien toimenpiteiden seuranta tehdään myös siten, että aikaisempina vuosina auditoitujen valvontayksiköiden auditointiraportteja verrataan vuoden 2013 elintarvikevalvontasuunnitelmiin. Valvontasuunnitelmassa tulisi näkyä mahdollisten poikkeamien korjaustoimenpiteet ja toteutetut kehitysehdotukset.

Tavoitteena on laajentaa aluehallintovirastojen suorittamia auditointeja koskemaan myös kuntien järjestämää eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa. Vuonna 2013 näitä auditointeja ei kuitenkaan vielä tehdä.

7.2.2 Viranomaisten auditointijärjestelmään liittyvät auditoinnit

Evira on aloittanut omat aluehallintovirastoja koskevat auditoinnit.

7.2.3 AVI:n oman toiminnan auditoinnit

Sisäisiä auditointeja ei ole toistaiseksi tehty.

7.3 Palautteen kerääminen ja käsittely

Kaikki mahdollinen palaute huomioidaan, oli se erikseen kerättyä tai epävirallisten keskustelujen tai reklamaatioiden kautta saatua. Esimerkiksi työnohjauspäivillä jaetaan osallistujille palautelomakkeet. Saatua palaute pyritään huomioimaan seuraavien tilaisuuksien suunnittelussa.

7.4 Toiminnan kehittäminen ja jatkuva parantaminen

Aluehallintoviraston toiminta on asiakaslähtöistä. Valtakunnallisesti ja alueellisesti sovitulla yhteisillä toimenpiteillä pyritään toiminnan yhtenäistämiseen, tasapuolisuuteen ja laatuun. Viranhaltijoiden erikoistumista (esim. pakkausmerkinnät, laitosvalvonta, sivutuotteet, näytteenotto ja tutkimus tai eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienian) hyödynnetään konsultoimalla eri aihealueisiin erikoistuneita henkilöitä.

Valvontaa parannetaan auditointien tulosten perusteella. Kuntavalvonnan auditointeja kehitetään keskusvirastojen ja aluehallintoviranomaisten yhteistyönä. Tarpeen mukaan toimintaa parannetaan asiakaspalautteen ja viranhaltijoiden keskinäisen tiedonvaihdon ja keskustelujen perusteella. Reklamaatioiden käsittely ISAVI:ssa on ohjeistettu viraston sisäisellä ohjeella. Myös aluehallintoviraston teettämän asiakastyytyväisyyskyselyn tuloksia hyödynnetään toiminnan kehittämisessä. Ympäristöterveydenhuollon saama asiakastyytyväisyyskyselyn palaute oli erittäin positiivista.

Euroopan komission Food and Veterinary Office (FVO) suorittaa jäsenmaihiin ns. missioita, joiden tarkoituksena on todentaa jäsenmaiden yhteisen lainsäädännön noudattaminen. Läänineläinlääkärit ja ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja osallistuvat missioihin Eviran määräyksestä ja tehtävajakonsa mukaisesti. Aluehallintoviraston antamaa ohjausta ja valvontaa tehostetaan missioraporttien huomioiden mukaisesti.

8 VARAUTUMINEN ERITYISTILANTEISIIN

Valvonta-asetuksen 4. artiklassa edellytetään, että toimivaltaisilla viranomaisilla on valmiit varosuunnitelmat ja ne ovat valmiita toteuttamaan suunnitelmat hätätapauksissa.

Itä-Suomen aluehallintoviraston PEOL -vastuualueen valmiussuunnitelma on valmistunut 20.2.2012. Ympäristöterveydenhuollon varautumissuunnitelma sisältyy PEOL -

vastuualueen suunnitelmaan ja sisältää myös eläinten terveyteen ja elintarvikkeisiin liittyvät erityistilanteet.

Valmiuden ylläpitämiseksi ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkärit osallistuvat mm. VALHA –harjoituksiin ja aluehallintoviraston ja pelastuslaitoksen yhdessä eri maakunnissa järjestämiin vuosittaisiin eri aihealueita, kuten esimerkiksi eläintauteja ja/tai elintarviketurvallisuutta, käsitteleviin valmiusharjoituksiin ja niitä edeltävään koulutukseen.

Eläintauteihin varautuminen on käsitelty kohdassa 13.1.

9 YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

Aluehallintoviraston sisäinen yhteistyö

Hajautettu organisaatio asettaa erityishaasteita yhteistyölle. Toimipaikkojen välinen yhteistyö ja viestintä tapahtuu puhelimitse, sähköpostilla ja intranetin välityksellä sekä lähettämällä tarvittaessa kopiot päätöksistä, määräyksistä tai muista asiakirjoista tiedoksi muille asianosaisille kuten ylijohdajalle, PEOL -vastuualueen johtajalle, Peruspalvelut yksikön päällikölle, läänineläinlääkäreille ja ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajalle sekä tarvittaessa muulle ympäristöterveydenhuollon henkilöstölle. Virastolla on myös viraston yhteinen tiedosto ja erikseen yksikkö- tai rajatulla käyttöoikeudella toimivia ryhmäkohtaisia tiedostoja, joihin tallennetaan yhteisiä asioita. Tallentaja on vastuussa tietojen päivityksestä.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkärit tekevät jatkuvasti tiivistä yhteistyötä kuntien valvontaviranomaisten sekä aluehallinnon- ja keskushallinnon viranomaisten kanssa. Yhteistyömuotoina ovat kokoukset, neuvottelut ja työryhmät sekä yhteydenpito puhelimitse ja sähköpostitse. Työryhmäjäsennyksiä on viime vuosina vähennetty pienentyneiden resurssien vuoksi.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajan ja läänineläinlääkäreiden sekä toimipisteiden välinen sisäinen viestintä tapahtuu puhelimitse ja sähköpostilla sekä tallentamalla tiedostoja vastuualueen yhteiselle x -asemalle. Tärkeät viestit välitetään tarvittaessa edelleen sähköpostin välityksellä asianosaisille ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille. Kopiot päätöksistä, määräyksistä tai muut asiakirjat lähetetään tarpeen mukaan tiedoksi läänineläinlääkäreille ja ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajalle sekä esimiehille.

Lausunnon antamisesta vastaava lähettää lausuntopyynnön tarvittaessa tiedoksi ja kommentoitavaksi asianosaisille ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoille. Myös lomista, poissaoloista, sijaisuuksista ja koulutuksiin osallistumisesta tiedotetaan tarvittaessa sähköpostilla.

Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat pitävät muutaman kerran vuodessa yhteisiä ryhmäkohtaisia palavereja, jossa keskustellaan ajankohtaisista asioista ja sovitaan mm. yhteisistä menettelytavoista ja työnjaosta. Jokaisesta palaverista laaditaan muistio.

Itä-Suomen aluehallintoviraston sisäiset neuvottelut ja kokoukset pyritään pitämään mahdollisuuksien mukaan puhelinkokouksina tai videoneuvotteluina.

Viranomaisten välinen yhteistyö

Aluehallintoviraston viranhaltijat tekevät jatkuvasti tiivistä yhteistyötä keskushallinnon, muiden aluehallintovirastojen, poliisin, ELY-keskusten, pelastuslaitosten ja kuntien ympäristöterveydenhuollon sekä maaseutu- ja ympäristöviranomaisten kanssa. Yhteistyömuotoina ovat sähköposti, puhelin, kokoukset ja videoneuvottelut.

Aluehallintovirastojen ja Eviran väliset neuvottelupäivät on katsottava koulutuksen ohella viranomaisyhteistyöksi samoin kuin Eviran järjestämä muu ohjaus kuten esimerkiksi auditointien ja VASU -raportoinnin kehittäminen. Viranomaisyhteistyötä ovat myös Eviran järjestämä laitosvalvonnan, auditointien ja VASU -raportoinnin kehittämistyö, johon aluehallintovirastot osallistuvat.

Eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista yhteistyöhön ja avunantoon eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa.

Muu yhteistyö

Aluehallintovirastolta pyydetään vuosittain elintarvikelainsäädäntöön liittyviä tai Eviran ohjeita ja malliasiakirjoja koskevia lausuntoja, joihin lausutaan tehtäväjaon mukaisesti. Lausuntoja annetaan resurssien vähäisyyden vuoksi vain, jos ne ovat lainsäädännöllisesti merkittäviä tai vaikutukseltaan laaja-alaisia. Tärkeät, esimerkiksi uutta lakia tai lakimuutosta koskevat tai muuten vaikutukseltaan laaja-alaiset lausunnot, allekirjoittaa vastualueen johtaja yhdessä ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajan tai läänineläinlääkäriin kanssa ja muut substanssia koskevat lausunnot ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja tai läänineläinlääkäri yksin.

Läänineläinlääkärit tekevät myös jatkuvasti yhteistyötä tuottajajärjestöjen, eläinsuojelujärjestöjen ja riistanhoitopiirien kanssa. Sidosryhmille on laadittu myös ohjauskirjeitä eri aihealueista. Myös sidosryhmät voivat pyytää elintarvikevalvontaa koskevia lausuntoja aluehallintoviranomaiselta.

Lisäksi erillisiä kaikkien aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreiden kuin myös elintarvikevalvonnasta vastaavien ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajien omia valtakunnallisia tapaamisia järjestetään tarpeen mukaan.

Viestintä

Valvonta-asetus edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan suurta avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin. Itä-Suomen aluehallintovirastolle on laadittu uusi viestintäsuunnitelma vuonna 2012.

Kunnille suunnattua viestintää toteutetaan valvonnassa monissa eri muodoissaan kuten puhelin, sähköposti, telefaksi, tiedotteet, Internet - sivut ym. Myös kuntien elintarvikevalvonnan auditointiraportit ovat luettavissa Internet - sivuilta. Internet -sivujen ylläpidosta vastaa hallintopalvelujen vastuuyksikkö. Viestintää voidaan toteuttaa myös osallistumalla mm. yleisötapahtumiin kuten maatalousnäyttelyihin tai muihin paikallisiin tai alueellisiin tapahtumiin.

Ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ja läänineläinlääkärit vastaavat omaa vastuualuettaan koskevasta viestinnästä Eviran ohjeiden mukaisesti. Lehdistön ja muun median yhteydenottoihin vastataan työnjaon mukaisesti.

Eläintautiepidemioiden yhteydessä valtakunnallinen päävastuu viestinnästä on Eviralla ja paikallinen vastuu aluehallintovirastolla. Läänineläinlääkäri vastaa omaa vastuualuettaan koskevasta mediaviestinnästä Eviran ohjeiden mukaisesti. Helposti leviävien eläintautien valmiussuunnitelmassa on kuvattu tiedotuksen vastuuhenkilöt ja tiedotus- ja viestintäkanavat.

Evirassa on käynnissä useita merkittäviä tietojärjestelmähankkeita, joiden tavoitteena on tietojen yhteiskäyttöisyys ja sähköinen tiedonsiirto. Hankkeita ovat:

- KUTI eli kuntien elintarvikevalvonnan tietojen hallinta- ja raportointijärjestelmä;
- ELMO eli Eviran laboratorio- ja valvontajärjestelmä.

Valvonnan viranomaisekstranet eli Eviranet otettiin käyttöön syksyllä 2012.

Lisäksi eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemassa on aluehallintoviraston käytössä useita toisiinsa liittyviä Eviran tai sidosryhmien ylläpitämiä tietojärjestelmiä ja rekistereitä. Tietojärjestelmien tarkempi kuvaus löytyy valtakunnallisesta EHO -ohjelmasta. Järjestelmien ylläpitäjät päivittävät järjestelmiä säännöllisesti ja Evira järjestää tarvittavaa koulutusta järjestelmien ja rekisterien käytössä. Tietojärjestelmiä ja eläinrekistereitä käyttävät läänineläinlääkäreiden lisäksi ympäristöterveydenhuollon osastosihteerit.

Aluehallintovirastossa tietojärjestelmien ylläpito ja tekninen apu on keskitetty AHTI - palvelupisteelle (aluehallinnon tietohallintopalveluyksikkö).

10 SEURANTA JA RAPORTOINTI

10.1 Raportointi omasta toiminnasta

Toimiva valvonta edellyttää valvontakäyntien seurantaan, valvontatulosten raportointia ja analysointia, valvonnan suunnitelmallisuutta ja entistä tehokkaampaa tiedonkulkua viranomaiselta toiselle. Valvonnan yhteisten tietojärjestelmien ja rekistereiden entistä tehokkaampi käyttö onkin edellytys yhtenäiselle, suunnitelmalliselle ja toimivalle valvonnalle. Sähköisen asioinnin kehittäminen kaikkea viranomaistoimintaa koskevaksi kuuluu valtionhallinnon IT -strategian tavoitteisiin.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemassa on aluehallintoviraston käytössä useita toisiinsa liittyviä Eviran tai sidosryhmien ylläpitämiä tietojärjestelmiä ja rekistereitä. Näistä tärkeimmät ovat:

- Elvis (eläinten hyvinvointisovellus)
- Elite (eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmä)
- Kartturi (rajoitusvyöhyke sovellus)
- Traces (tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytettävä järjestelmä)
- ID -valvonta (eläinten merkintä ja rekisteröinti sovellus)

Tietojärjestelmien tarkempi kuvaus löytyy valtakunnallisesta EHO -ohjelmasta. Järjestelmien ylläpitäjät päivittävät järjestelmiä säännöllisesti ja Evira järjestää tarvittavaa

koulutusta järjestelmien ja rekisterien käytössä. Tietojärjestelmiä ja eläinrekistereitä käyttävät läänineläinlääkäreiden lisäksi ympäristöterveydenhuollon osastosihteerit. Aluehallintovirastossa tietojärjestelmien ylläpito ja tekninen apu on keskitetty AHTI - palvelupisteelle (aluehallinnon tietohallintopalveluyksikkö).

Aluehallintovirasto laatii Eviralle kuntien raporttien pohjalta lainsäädännön edellyttämät eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevat yhteenvedot ja tekee niistä tarvittavat analyysit. Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit tekevät mm. seuraavia kk- ja vuosiraportteja:

- vuosiyhteenvedo kunnaneläinlääkäreiden kuukausiraporteista
- rajoittavien määräysten alaiset tilat ja eläinlajit
- päivitetyt valmiussuunnitelmat
- maidontuotantotilojen tarkastusten yhteenvedo
- eläinkokeissa käytetyt koe-eläimet
- yhteenvedo eläinsuojelutarkastuksista ml. EU-eläinsuojelutarkastukset ja täydentävien ehtojen tarkastukset sekä vierasainevalvonta
- yhteenvedo ilmoituksen- ja luvanvaraisesta toiminnasta
- yhteenvedo EU -eläinkuljetustarkastuksista
- terveystarkastusohjelmiin kuuluvat tilat
- lääkerehureseptien valvontayhteenvedo
- vesiviljelylaitosten tarkastusten yhteenvedo
- yhteenvedo sivutuoteasetuksen mukaisista laitostarkastuksista
- yhteenvedo sivutuoteasetuksen mukaisista hautaamisilmoituksista
- yhteenvedo sivutuoteasetuksen mukaisista haaskankäyttöilmoituksista
- muut Eviran pyytämät raportit ja yhteenvedot.

Jotta aluehallintovirasto voisi raportoida Eviralle sovituissa aikatauluissa, joudutaan puuttuvia kunnaneläinlääkäreiden raportteja tiedustelemaan sähköpostilla tai puhelimitse. Eläinlääkäreitä muistutetaan myös sähköpostilla, kirjeitse ja työkokousten yhteydessä aisakirjojen toimittamisvelvollisuudesta ja -aikatauluista. Lisäksi kunnaneläinlääkäreille on laadittu ja postitettu raportointiaikataulu raportoinnista aluehallintovirastoon muistin virkistämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriöltä saadun määrärahan käytöstä ja kuntien suorittaman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontamäärästä raportoidaan ministeriölle vuosittain aluehallintoviraston taloushallinnosta ja osastosihteerien kirjanpidosta saatujen tietojen pohjalta.

10.2 Alueen toiminnan onnistuminen ja analysointi

10.2.1 Valvontasuunnitelmien ja niiden toteutumisen arviointi

Kunnallisen valvontayksikön tulee laatia monivuotinen kansallisiin valvontaohjelmiin (EVO ja EHO) perustuvat valvontasuunnitelmat, jotka tulee päivittää vuosittain. Päivitetyt suunnitelmat tulee toimittaa aluehallintovirastoon edellisen vuoden loppuun mennessä.

Elintarvikevalvontasuunnitelmat

Aluehallintoviraston tarkoituksena on vuonna 2013 arvioida vain niiden valvontayksiköiden elintarvikevalvontasuunnitelmat, joihin tehtiin elintarvikevalvonnan auditointi vuonna 2011. Arvioinnissa tarkastellaan poikkeamien korjaamista ja valvontayksiköille annettujen

kehitysehdotusten toteutumista. Tarvittaessa kunnalta pyydetään selvitystä lakisääteisten tehtävien ja riittävien resurssien järjestämisestä.

Valvontasuunnitelma-asetuksen mukaan elintarvikevalvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot (valvontasuunnitelma-asetus 665/2006);

- tarkastusten sisällön määrittely;
- valvontakohteiden tarkastustiheys;
- tarkastuksiin keskimääräisesti käytettävä aika;
- kunnan viranomaisnäytteenotto ja näytteen tutkiminen;
- valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi; ja
- hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.

Vuoden lopussa kunnan tulee arvioida elintarvikevalvontasuunnitelmansa (valvontasuunnitelma-asetus 665/2006 8 §) toteutumista ja laatia seurantaraportti, joka lähetetään aluehallintovirastoon maaliskuun loppuun mennessä. Raporteissa tulee huomioida valvontasuunnitelma-asetuksessa säädettyjen asioiden toteaminen. Arviointi tulee tehdä ainakin seuraavien tekijöiden osalta:

- tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin;
- tarkastusten kattavuus;
- näytteiden määrä valvontakohdetyypeittäin; sekä
- valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen.

Kunnan elintarvikevalvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan myös;

- valvonnan kattavuutta;
- elintarvikevalvonnan saatavuutta ja laatua;
- tarkastusten määrää suhteessa valvontasuunnitelmaan
- voimavaroja ja yhteistoiminta-alueen toimivuutta
- toiminnan mahdollisia puutteita sekä
- mahdollisesti tehtyjä toiminnan tarkastuksia / auditointeja.

Elintarvikevalvonnan auditoinnin yhteydessä seurantaraporttia verrataan vastaavaan elintarvikevalvontasuunnitelmaan. Tarvittaessa kunnalta pyydetään selvitystä elintarvikevalvonnan lakisääteisten tehtävien ja riittävien resurssien järjestämisestä ja/tai selvitys siitä, miksi suunnitelma ei ole toteutunut. Kunnan suunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään paikallisen valvonnan kehittämässä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

Kuntien eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelmat

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä niiden saatavuudesta, laadusta ja resursseista. Aluehallintovirasto ohjaa kunnallisten valvontasuunnitelmien laatimista ja pyytää tarvittaessa kunnalta/yhteistoiminta-alueelta lisäselvitystä eläinlääkintähuollon valvontatehtävien, riittävien resurssien, päivityksen ja tarvittavien sijaisten järjestämisestä.

Aluehallintovirasto valvoo kuntien valvontasuunnitelmien toteutumista vertaamalla niitä suunnitelmiin. Kunta raportoi vuosittain valvontasuunnitelmansa toteutumisesta aluehallintovirastoon AVIn ja Eviran ohjeistuksen mukaisesti. Aluehallintovirasto laatii vuosittain Eviran ohjeistama yhteenvetoraportin alueensa kuntien valvontasuunnitelmien toteutumisen arvioinneista ja toimittaa ne Eviraan erikseen sovittavan aikataulun mukaisesti.

Toteutumisen arvioinnissa aluehallintoviraston tulee tarkastella muun muassa:

- valvonnan kattavuutta
- eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua
- tarkastusten määrää suhteessa valvontasuunnitelmaan
- voimavaroja ja yhteistoiminta-alueen toimivuutta
- toiminnan mahdollisia puutteita; sekä
- mahdollisesti tehtyjä toiminnan tarkastuksia / auditointeja

10.2.2 Elintarvikevalvonnan tietojen tarkastaminen ja arviointi

Kunnallisten valvontayksiköiden tulee toimittaa vuoden 2012 elintarvikevalvontatietonsa (ELTU -tiedot) aluehallintovirastoon vuoden 2013 tammikuun loppuun mennessä mieluiten sähköpostilla. Evira toimittaa aluehallintovirastolle niiden kuntien valvontatiedot, jotka ovat tallentaneet ne keskitettyyn valvontatietojärjestelmään (KUTI). Kuitenkin alkutuotantopaikkojen valvonta- sekä näytteenotto- ja tutkimustiedot tulee ilmoittaa edelleen ELTU -lomakkeella. Aluehallintovirasto tarkistaa tiedot ja pyytää tarvittaessa korjauksia ja täydennyksiä. Tarkastetut lomakkeet toimitetaan Eviraan helmikuun loppuun mennessä. Lomakkeiden tarkastukset suorittavat aluehallintoviraston viranhaltijat keskinäisen työnjakonsa mukaisesti.

Kunnallisten valvontayksiköiden tulee toimittaa edellisen toimintavuoden VASU -raportti Webropol - kyselyllä Eviraan tammikuun loppuun mennessä, minkä jälkeen Evira laatii yhteenvedon kyselyistä ja tallentaa ne Eviranetin ryhmätyötilaan. Aluehallintovirastossa kuntien vastaukset analysoidaan aluehallintoviraston viranhaltijoiden keskinäisen työnjaon mukaisesti. Aluehallintovirasto tekee vastauksista yhteenvedon Eviranetin ryhmätyötilassa helmikuun loppuun mennessä. Kuntien VASU -tiedonkeruulla on tarkoitus koota aluehallintoviranomaisille ja Eviraan sellaiset elintarvikevalvontaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä valvontasuunnitelma-asetuksen tarkoittaman vuosiraportin laatimiseksi ja joita ei saada muiden tiedonkeruukanavien kautta. Kuntien vastaukset liitetään osaksi aluehallintoviraston VASU -raporttia

Aluehallintovirasto opastaa kuntia VASU -raporttien täytössä ja huolehtii, että kaikki kunnat vastaavat kyselyyn. Raportoinnista ja sen aikataulusta ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja muistuttaa jo edellisen vuoden marras-joulukuun työnohjauspäivissä. Noin viikkoa ennen tammikuun loppua laitetaan valvontayksiköihin, joista raporttia ei ole vielä tullut, sähköpostitse muistutus asiasta. Mikäli jotkut valvontayksiköt eivät tästä huolimatta toimita VASU -raporttiaan tammikuun loppuun mennessä, ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja ottaa puhelimitse yhteyttä ko. valvontayksiköihin ja sopii ehdottoman viimeisen palautuspäivän.

10.3 Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden ohjaus

Yhteistoiminta-aluelaki (410/2009) edellyttää, että jos kunta huolehtii ympäristöterveydenhuollosta itse, sillä on oltava tehtävän järjestämiseksi sekä

tarkoituksenmukaisen työnjaon ja erikoistumisen mahdollistamiseksi käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit tähän tehtävään. Jos kunnalla ei ole käytettävissään riittäviä henkilöresursseja, sen on yhdessä jonkin toisen tai useamman kunnan kanssa muodostettava yhteistoiminta-alue. 1.1.2013 alkaen Itä-Suomessa on kahdeksan kunnallista valvontayksikköä, jotka täyttävät yhteistoiminta-alueain resurssivaatimukset. Valvontayksiköistä yksi on itsenäinen kunta ja muut seitsemän yhteistoiminta-alueita.

Kunta tai yhteistoiminta-alueen tulee ilmoittaa toimielimen nimi, yhteystiedot ja ympäristöterveydenhuollon henkilöresurssit viranomaistoimijatietojärjestelmään (VTO). Toimielimen on lisäksi ilmoitettava, mitkä kunnat yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat.

10.4 Peruspalvelujen arviointi

Aluehallintovirastot suorittavat elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon osalta aluehallintovirastojen tulosohtausryhmän sopiman peruspalveluja koskevan arvioinnin. Peruspalvelujen arvioinnin tarkoituksena on kartoittaa olemassa oleva tilanne ja varmistaa palvelujen saatavuus tasapuolisesti koko alueella. Alueellinen arviointi suoritetaan aluehallintoviraston ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden keskinäisen työnjaon mukaisesti. Valtakunnallisen raportin laatiminen on AVI -kohtainen kiertävä tehtävä ja raportin kirjoittaja sovitaan kunakin vuonna erikseen.

Vuonna 2013 ei tehdä elintarvikevalvontaa ja eläinlääkintähuoltoa koskevia peruspalvelujen arviointeja.

OSA II ELINTARVIKEVALVONNAN OHJAUS JA TOIMEENPANO

11 ELINTARVIKEVALVONNAN OHJAUS

Ohjauksen keinoja voivat olla valvontasuunnitelmien arviointi, auditoinnit, neuvonta, koulutus, ohjeet ja viranomaisohjauksen kautta koordinoitu toiminta kuten valvontahankkeet. Hankkeet, joita painotetaan aluehallintovirastojen lakisääteisten tehtävien joukossa, koskevat kaikkia aluehallintovirastoja. Hankkeiden, joihin eri aluehallintovirastot voivat osallistua tarpeidensa mukaisesti, tavoitteena on kehittää valvonnan ohjeistusta ja/tai menetelmiä. Mahdollisimman monen aluehallintoviraston ja kunnan odotetaan osallistuvan niihin.

Elintarvikevalvontaa koskevat painotukset ja hankkeet päivitetään vuosittain ja vuotta 2013 koskevat painotukset ja hankkeet on esitetty tämän valvontasuunnitelman kohdassa 3.

12 ELINTARVIKEVALVONNAN TOIMEENPANO

2.1 Alkoholijuomamyymälöiden valvonta

Valvira ohjaa aluehallintovirastoja alkoholimyymälöiden sekä tilaviini- ja sahtimyymälöiden elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittelyssä ja valvonnassa.

12.2 Vierasainevalvonta

Aluehallintoviraston läänineläinlääkäreille kuuluu EU:n vierasainedirektiivin mukainen eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvonnan valvonta ja ohjaus kuten kiellettyjen aineiden käytön valvonta, ja muu vierasainevalvonta kuten lääkkeiden ja torjunta-aineiden jäämävalvonta.

Evira laatii vuosittaisen kansallisen vierasainevalvontaohjelman ja lähettää sen tiedoksi aluehallintovirastoon. Näytteitä otetaan sekä elävistä tuotantoeläimistä että eläimistä saatavista elintarvikkeista kuten lihasta, kalasta ja maidosta. Osan näytteistä ottaa kunnan elintarvikevalvontaviranomainen ja osan Eviran pyynnöstä läänineläinlääkärin määräämä kunnaneläinlääkäri, jolla ei ole hoitosuhdetta ko. tuotantotilaan tai eläimiin. Myös läänineläinlääkäri voi ottaa vierasainenäytteitä etenkin silloin, kun kyseessä on väärinkäytösepäily. Positiivinen löydös johtaa jatko- ja lisänäytteiden ottoon ja tarvittaessa muihin säännösten mukaisiin toimenpiteisiin, joista Evira päättää tapauskohtaisesti. Vierasainevalvontaa suoritetaan myös täydentävien ehtojen valvonnan yhteydessä.

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä ja karjankasvattajia velvoittavat ns. EU:n suorien maataloustukien täydentävät ehdot. Täydentävien ehtojen valvontaan liittyvistä tehtävistä osa kuuluu elintarvikevalvonnan piiriin. Näitä ovat siipikarjan salmonellavalvonta ja maito- ja munatilojen hygieniavalvonta sekä vierasainevalvonta kuten kiellettyjen aineiden valvonta (hormonit, kasvunestäjät, torjunta-aineet jne.). Eviran vuosittaisten valvontaohjelmien mukaisesti läänineläinlääkärit ottavat otantatiloilla vierasainenäytteitä elävistä eläimistä kuten veri-, uloste- ja virtsanäytteitä sekä vesi- ja rehunäytteitä. Positiiviset tulokset johtavat tarkastusten laajennuksiin ja mahdollisiin tukisanktioihin.

OSA III ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA SEKÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alueellisen valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintauti-, eläinsuojelu- ja helposti leviävien eläintautien vastustamisesta annetuissa laeissa sekä tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa asetettuja päämääriä. Valvonnassa otetaan huomioon sekä riskiperusteisuus että säädösten edellyttämät vaatimukset. Valvontaa suoritetaan sekä ennalta suunniteltuna valvontana että epäilyyn perustuvana valvontana sekä valtakunnallisina ja/tai alueellisina hankkeina, jotka valitaan lakisääteisten tehtävien joukosta painopistealueiksi kullekin vuodelle.

Valtion vastuulla olevista eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevista kunnaneläinlääkärin (valvontaeläinlääkäri) suorittamista tehtävistä aluehallintovirasto maksaa kunnalle todellisia kustannuksia vastaavan korvauksen valtion varoista.

Erilaiset tietojen jäljentämistehtävät manuaalisilta lomakkeilta tietojärjestelmiin vievät runsaasti työaika, mikä on poissa muista substanssin tehtävistä ja vaikuttaa aluehallintovirastolle annettujen henkilötyövuosien sisällölliseen kohdentamiseen.

13 ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

13.1 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Aluehallintovirasto vastaa alueen eläintautivalmiudesta ja osallistuu tautitilanteiden hoitoon vakavissa eläintautitilanteissa apunaan erityiskoulutuksen saaneet valmiuseläinlääkärit.

Eläintautikohtaisissa erityissäännöksissä edellytetään, että läänineläinlääkäri laatii aluekohtaisen valmiussuunnitelman vähintään suu- ja sorkkataudin (maa- ja metsätalousministeriön päätös suu- ja sorkkataudin vastustamisesta nro 5/EEO/95), klassisen sikaruton (maa- ja metsätalousministeriön asetus klassisen sikaruton vastustamisesta nro 22/EEO/2002) ja korkeapatogeenisen lintuinfluenssan varalta (maa- ja metsätalousministeriön asetus korkeapatogeenisen lintuinfluenssan vastustamisesta nro 1/EEO/2008). Alueellisten valmiussuunnitelmien vähimmäisisältö on kuvattu Eviran ohjeessa nro 15809/2 (päivitetty 1.8.2010).

Valmiussuunnitelmissa varmistetaan, että tarvittaessa käytössä on tilat, henkilökunta ja kaikki ne välineet ja tarvikkeet, joita tarvitaan taudin hävittämiseksi nopeasti ja tehokkaasti. Aluehallintoviraston valmiussuunnitelma helposti leviävien eläintautien varalta päivitetään vuosittain ja toimitetaan Eviran EHYT -yksikköön tammikuun loppuun mennessä. Päivittämisen tarkoituksena on varmistaa, että aluehallintoviraston jokaisella toimipisteellä on aina eläintautitapauksen sattuessa käytettävissään riittävät tilat ja varusteet, ja että yhteystiedot ja tiedot käytettävissä olevista resursseista ovat ajan tasalla. Riittävän valmiuden ylläpitämiseksi valmiusvarastot inventoidaan ja täydennetään vuosittain.

Itä-Suomen aluehallintoviraston valmiussuunnitelma helposti leviävien eläintautien varalle on yhteinen koko aluehallintovirastolle ja sen päivityksestä sekä valmiusvarastojen täydennyksistä vastaa valmiusasioista vastaava läänineläinlääkäri. Päivitetty valmiussuunnitelma säilytetään paperiversiona jokaisessa aluehallintoviraston toimipaikassa ja lähetetään sähköisesti jokaiselle alueen läänineläinlääkärille, virkaeläinlääkärille ja valmiuseläinlääkärille sekä tallennetaan viraston yhteiseen tiedostoon.

Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Eläintautiepidemian yhteydessä läänineläinlääkäri määrää tautitorjuntaan ensisijaisesti koulutetut valmiuseläinlääkärit. Läänineläinlääkäri pitää luetteloa toimialueensa valmiuseläinlääkäreistä. Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on yhteensä 14 valmiuseläinlääkäreitä. Valmiuseläinlääkäreiden erikoistuminen ja työnjako on kuvattu alueellisessa valmiussuunnitelmassa.

Läänineläinlääkäri määrää eläintaudin torjuntatoimien aikana välttämättömien eläinlääkintähuollon tehtävien hoidon muille kunnaneläinlääkäreille. Läänineläinlääkärillä on lisäksi oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella. Valmiussuunnitelmassa on tarkemmin kuvattu, miten tautitorjuntaan tarvittavan lisähenkilöstön hankinta tapahtuu.

Varautumiskoulutus

Evira järjestää vuosittain kansallisen koulutuspäivän, ns. valmiuspäivän läänineläinlääkäreille ja valmiuseläinlääkäreille. Valmiuden ylläpitämiseksi läänineläinlääkärit osallistuvat myös VALHA -harjoituksiin, EU:n, Eviran ja

yhteispohjoismaisiin eläntautivalmiusharjoituksiin sekä aluehallintoviraston ja pelastuslaitoksen yhdessä eri maakunnissa järjestämiin vuosittaisiin valmiusharjoituksiin.

Aluehallintovirasto pitää toimialueensa valmiuseläinlääkäreiden koulutustasoa jatkuvasti yllä siten, että jokaisen valmiuseläinlääkärin on osallistuttava johonkin valmiuskoulutukseen vuosittain. Valmiusasioista vastaava läänineläinlääkäri järjestää valmiuskoulutusta siten, että mahdollisimman monella valmiuseläinlääkärillä on mahdollisuus osallistua koulutukseen ainakin yhtenä työpäivänä. Aluehallintovirasto lähettää Eviraan koulutusohjelmat ja osallistujalistan valmiusharjoituksiin osallistuneista valmiuseläinlääkäreistä. Valmiuseläinlääkärit voivat osallistua myös valtakunnallisiin valmiusharjoituksiin. Valmiusasioista vastaava läänineläinlääkäri pitää myös omaa rekisteriä valmiuseläinlääkäreiden koulutukseen osallistumisesta ja tarvittaessa antaa valmiuseläinlääkärille määräyksen osallistua koulutukseen.

Läänineläinlääkärit osallistuvat vuorollaan helposti leviävien eläntautien varallaoloon. Päivystysjakson pituus on perjantaista klo 16.15 seuraavaan maanantaiaamuun klo 8.00. Päivystysjaksoon sisältyvät arki-illat ja yöt sekä viikonloppu. Päivystysjaksoja on yhtä läänineläinlääkäriä kohden keskimäärin kolme kertaa vuodessa.

13.2 Eläntautiepäilyt ja – tapaukset sekä zoonoosit

Eläntautiepäilyt

Läänineläinlääkäri saa tiedon eläntautiepäilystä joko Evirasta tai kunnaneläinlääkäriltä. Jos tieto tulee Evirasta, läänineläinlääkäri varmistaa, että tieto on mennyt myös kunnaneläinlääkärille. Jos kyseessä on epidemiologisten tietojen perusteella vahva tautiepäily tai helposti leviävä tai vaarallinen eläntauti, kunnaneläinlääkäri/läänineläinlääkäri antaa tilalle rajoittavat määräykset ja eläntautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri ryhtyy tarvittaviin lakisääteisiin taudin vastustamistoimenpiteisiin. Muussa tautiepäilyssä kunnaneläinlääkäri/läänineläinlääkäri antaa tilalle ensin rajoittavat määräykset suullisesti ja kirjallisesti tutkimustuloksen varmistuttua.

Tarkemmat tautien vastustustoimenpiteet on kuvattu kyseistä tautia koskevissa säädöksissä ja alueellisessa helposti leviävien eläntautien valmiussuunnitelmassa.

Zoonoosien valvonta

Osa eläntaudeista voi tarttua myös ihmiseen aiheuttaen ihmisen sairastumisen, esimerkkinä salmonellatartunnat ja eräät influenssat kuten lintuinfluenssa. Tartunta on mahdollinen myös ihmisestä eläimeen. Tällaisten zoonoottisten tartuntojen leviämisen varalta kunnaneläinlääkärin on oltava yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Eläntautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri varmistaa, että kunnaneläinlääkäri on tehnyt tarvittavat ilmoitukset kunnan terveysviranomaisille ja muille eri tauteja koskevissa säädöksissä edellytetyille tahoille kuten esim. meijereille ja teurastamoille.

13.3 Terveysvalvontaohjelmat

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläntaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveysvalvontaohjelman vähimmäistasosta. Tällaisia erikseen säädettyjä terveysvalvontaohjelmia ovat

- lampaiden ja vuohien maedi-visna ja scrapie valvontaohjelmat
- kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelmat
- tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosivalvonta
- nautojen BSE -tautivalvonta.

Terveysvalvontaohjelmia tulee toteuttaa sekä tiloilla että laitoksissa kuten esimerkiksi teurastamoissa. Teurastamoissa terveysvalvontaohjelmien noudattamista valvoo tarkastuseläinlääkäri. Osa ohjelmista on pakollisia tuotantotiloille, osa vapaaehtoisia. Esimerkiksi maedi-visna ja scrapie valvontaohjelmat ovat pakollisia tiloille, joilla on yli 20 uuhua tai kuttua. Läänineläinlääkäri voi tarkastaa mm. lammas- ja vuohirekisteristä pitääkö lampolan kuulua pakolliseen terveysvalvontaohjelmaan. Alle 20 uuhun tai kutun katraissa ohjelmat ovat vapaaehtoisia. Pakollisia terveysvalvontaohjelmia ovat myös kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvonta ja nautojen BSE- tautivalvonta. Tarvittaessa pakolliseen ohjelmaan kuulumista selvitetään yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa.

Eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri valvoo terveysvalvontaohjelmien noudattamista. Päävastuu tilalla tapahtuvien terveysvalvontaohjelmien toteuttamisesta on kuitenkin eläinten omistajalla. Kunnaneläinlääkärin vastuulla on näytteenotto ja terveystarkastusten tekeminen eläinten omistajan pyynnöstä sekä raportointi tehdyistä toimenpiteistä aluehallintovirastoon. Terveysvalvontaohjelmien noudattamisen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tai aluehallintoviraston osastosihteeri kirjaa tehdyt valvontatoimenpiteet Eliteen. Läänineläinlääkäri voi kirjata ne myös omaan kirjanpitoonsa.

Läänineläinlääkäri seuraa Eliteen tallennettujen tietojen, oman kirjanpitonsa, kunnaneläinlääkärien toimitusilmoitusten, tarkastus- ja näytteenottoraporttien sekä vuosiraporttien perusteella lakisääteisten näytteenottojen ja tarkastusten suorittamista. Läänineläinlääkäri voi tarvittaessa ja lainsäädännön sallimissa rajoissa antaa poikkeuksia ohjelmien noudattamisesta kuten luvan näytteenottovälin pidentämiseen. Puuttuvia toimenpiteitä, toimitusilmoituksia ja raportteja tiedustellaan kunnaneläinlääkäriltä puhelimitse tai sähköpostilla. Tarvittaessa puuttuvista toimenpiteistä huomautetaan myös eläimen omistajaa antamalla kirjallinen toimenpidepyyntö tai huomautus.

Terveysvalvontaohjelmien toteutumisesta aluehallintovirasto raportoi Eviralle seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä.

Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Vesiviljelyä harjoittavien toimijoiden tulee rekisteröityä vesiviljelyrekisteriin ja hakea Eviralta lupaa toiminnalle. Vesiviljelylaitoksia valvotaan kalatautien leviämisen varalta. Vesiviljelylaitosten kalanäytteet otetaan ja laitostarkastukset tehdään EU:n hyväksymien VHS-ohjelmien (rajoitusalueilla), lisävakuusohjelmien (BKD; IPN; SVC ja Gyrodactylus salaris -taudit) sekä riskiperusteisuuden mukaisesti. Aluehallintovirasto luokittelee alueensa vesiviljelylaitokset Eviran ohjeiden mukaisesti ja ohjeistaa kuntien valvontaa sen mukaisesti.

Vesiviljelylaitosten valvontaa valvoo ja ohjeistaa keskinäisen tehtäväjaon mukaisesti eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri. Evira lähettää aluehallintovirastoon vuosittain erillisen ohjekirjeen, jossa annetaan tarkemmat ohjeet tulevan vuoden tarkastuksista ja näytteenotoista. Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja

suositusluonteisia ohjeita. Läänineläinlääkäri lähettää vesiviljelylaitosta valvovalle kunnaneläinlääkärille määräyksen tarkastusten toimeenpanemiseksi. Vesiviljelylaitosta valvova kunnaneläinlääkäri lähettää tekemästään tarkastuksesta tarkastusraportin aluehallintovirastoon, jossa valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri pitää kirjaa alueensa vesiviljelylaitoksista ja toteutuneista tarkastuksista ja näytteenotoista kunnaneläinlääkäreiltä saamiensa toimitusilmoitusten ja tarkastusraporttien perusteella.

Jos vesiviljelylaitoksessa havaitaan tarttuva kalatauti, laitokselle annetaan rajoittavat määräykset ja läänineläinlääkäri yhdessä kunnaneläinlääkärin kanssa suorittaa tarvittavat saneeraustoimenpiteet kalatautisäännösten ja Eviran ohjeiden mukaisesti. Saneeraustoimenpiteiden kustannuksista valtio korvaa osan lopetettujen kalojen arvosta ja läänineläinlääkäri vastaa valtiolle esitettävän laskun oikeellisuudesta.

Tarvittaessa läänineläinlääkäri voi antaa kalatautitapausten yhteydessä lupia eläinten siirtoihin huolimatta rajoittavista määräyksistä.

13.4 Muu tautiseuranta ja terveyden valvonta

Kyyhkyslakat

Viesti- ja kilpailukyyhkyt on rokotettava vuosittain Newcastle -taudin leviämisen ehkäisemiseksi. Rokotuksen voi suorittaa kunnaneläinlääkäri tai muu eläinlääkäri. Tiedot rokotuksista on lähetettävä kuukausiraportin yhteydessä eläintautivalvonnasta vastaavalle läänineläinlääkärille, joka raportoi asiasta Eviraan vuosittain seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Rokotusvelvollisuuden toteutumisen varmistamiseksi läänineläinlääkäri voi määrätä kunnaneläinlääkärin tarkastamaan näyttelyyn tai kilpailuun osallistuvien kyyhkysten rokotustodistukset näyttely- tai kilpailupaikalla.

Eläintautivalmiuden ylläpitämisen vuoksi myös harrastelintujen pitopaikkojen tulisi olla kunnan valvontaviranomaisten ja läänineläinlääkärin tiedossa, mutta tietojen saaminen on valitettavasti sattumanvaraista.

Keinollinen lisääntyminen

1.3.2012 voimaan astuneen asetuksen mukaan sonniaseman hyväksyy aluehallintovirasto sen jälkeen, kun läänineläinlääkäri on tarkastanut aseman ja asema täyttää sille asetetut vaatimukset. Aluehallintovirasto myös peruuttaa sonniaseman hyväksymisen, mikäli asema ei täytä hyväksymisen vaatimuksia tai sen toiminnalle asetettuja vaatimuksia ei noudateta.

Sonninspermavaraston hyväksyy aluehallintovirasto sen jälkeen kun läänineläinlääkäri on tarkastanut varaston ja varasto täyttää sille asetetut vaatimukset. Aluehallintovirasto myös peruuttaa sonninspermavaraston hyväksymisen, mikäli varasto ei täytä hyväksymisen vaatimuksia tai sen toiminnalle asetettuja vaatimuksia ei noudateta.

Sonniasemalle toimitettaville naudoille tarkoitetun karanteenin hyväksyy Elintarviketurvallisuusvirasto sen jälkeen kun läänineläinlääkäri on tarkastanut karanteenin ja todennut sen täyttävän karanteenille asetetut vaatimukset.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa sonniaseman ja sonninspermavaraston vähintään kaksi kertaa vuodessa ja karanteenin vähintään kerran vuodessa.

Naudan alkioden keräysryhmän sekä tuotantoryhmän hyväksyy läänineläinlääkäri ja läänineläinlääkäri valvovat ryhmän toimintaa.

1.6.2012 voimaan astuneen maa- ja metsätalousministeriön asetuksen mukaan karjuaseman hyväksyy aluehallintovirasto sen jälkeen, kun läänineläinlääkäri on tarkastanut aseman ja asema täyttää sille asetetut vaatimukset. Aluehallintovirasto myös peruuttaa karjuaseman hyväksymisen, mikäli asema ei täytä hyväksymisen vaatimuksia tai sen toiminnalle asetettuja vaatimuksia ei noudateta.

Karjuasemalle toimitettaville sioille tarkoitetun karanteenin hyväksyy Elintarviketurvallisuusvirasto sen jälkeen kun aluehallintovirasto on tarkastanut karanteenin ja todennut sen täyttävän karanteenille asetetut vaatimukset.

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa karjuaseman vähintään kaksi kertaa vuodessa ja karanteenin vähintään kerran vuodessa.

Aluehallintovirasto hyväksyy oriaseman, joka tuottaa hevosen spermaa ja sukusoluja sisämarkkinoille (koskee sekä tuontia että vientiä). Hyväksyminen voidaan tehdä sen jälkeen, kun läänineläinlääkäri on tarkastanut oriaseman ja asema täyttää sille asetetut vaatimukset. Aluehallintovirasto peruuttaa oriaseman hyväksynnän, jos hyväksyntä- ja toimintaedellytykset eivät täyty ja kun aseman toiminta on loppunut.

Orin spermavaraston hyväksyy aluehallintovirasto sen jälkeen, kun läänineläinlääkäri on tarkastanut spermavaraston ja varasto täyttää sille asetetut vaatimukset. Aluehallintovirasto peruuttaa spermavaraston hyväksynnän, jos hyväksyntä- ja toimintaedellytykset eivät täyty ja kun aseman toiminta on loppunut.

Kunnaneläinlääkäri valvoo oriaseman ja orin spermavaraston toimintaa.

Aluehallintovirasto hyväksyy alkionkeräys- ja alkiontuotantoryhmän, joka vie hevoseläinten munasoluja tai alkioita sisämarkkinoille. Hyväksymisen edellytyksenä on, että läänineläinlääkäri on tarkastanut ryhmän ja todennut sen täyttävän direktiivissä asetetut vaatimukset. Aluehallintovirasto peruuttaa ryhmän hyväksynnän, jos hyväksyntä- ja toimintaedellytykset eivät täyty ja kun ryhmän toiminta on loppunut.

Kunnaneläinlääkäri valvoo alkionkeräys- ja alkiontuotantoryhmän toimintaa ja raportoi tarkastuksista aluehallintovirastolle.

Muu tautiseuranta

Evira pyytää aluehallintovirastolta vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön, ja Evira on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan Unionille. Evira lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen kirjeen aluehallintovirastoille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain

pyydettyjä seurantanäytteitä otetaan muun muassa lintuinfluenssan varalta tiloilta ja teurastamoista.

Eviran näytteenottosuunnitelman mukaan eläintautivalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri antaa näytteenottomääräyksen kunnaneläinlääkärille. Määräyksessä annetaan näytteenotto-ohjeita ja määräaika näytteiden ottamiselle. Läänineläinlääkäri pitää kirjaa näytteiden ottamisesta. Jos näytteitä ei ole otettu määräajassa, läänineläinlääkäri tiedustelee joko puhelimitse tai kirjallisesti syytä poikkeamaan ja antaa tarvittaessa kehotuksen toimenpiteen suorittamiseksi tai uuden määräyksen tarvittavien näytteiden ottamiseksi.

13.5 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnan tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Myös eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä. Tilalta ei myöskään saa luovuttaa mm. teuraskuljetukseen säädösten vastaisesti merkittyjä tai rekisteröityjä nauta- ja lammaseläimiä.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa tehdään nauta-, sika-, sekä lammas- ja vuohitiloille. Valvonta liittyy täydentävien ehtojen valvontaan. Eläinten merkinnässä ja rekisteröinnissä valvotaan koko Suomessa vähintään viisi prosenttia tiloista. Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella tarkastetaan noin 240 tilaa. Evisa valitsee valvontaan kuuluvat tilat ja vie ne keskitetysti otannon tekemisen jälkeen ID- valvontasovellukseen, josta valvonnat etenevät ensin ELY- keskusten kautta perustarkastukseen, ja tämän jälkeen aluehallintovirastojen ID -valvonnasta vastaavalle läänineläinlääkäreille johtopäätöksiä varten. ELY - keskus tekee jokaisesta valvontakäynnistä pöytäkirjan ja tallentaa pöytäkirjan tiedot tietojärjestelmään (ID- sovellus) viivytyksettä niin, että läänineläinlääkärillä on mahdollisuus antaa valvonnan johtopäätökset, sekä täydentävien ehtojen mukainen arviointi pääosasta tarkastuksia ennen tukimaksatusten aloittamista. Myös täydentävien ehtojen mukaisen valvonnan yhteydessä havaituista merkitsemättömistä eläimistä tehdään ilmoitus ELY – keskukselle.

Jos ELY - keskuksen tarkastuksessa on todettu puutteita, asiasta ilmoitetaan ID- valvonnasta vastaavalle läänineläinlääkärille, joka antaa yksittäiselle eläimelle tai koko tilalle rajoittavat määräykset Eliteen. Esimerkiksi teuraskuljetukseen ei saa ottaa eläimiä, joilla on teurastamon tekemässä rekisterikyselyssä merkintä rajoituksista. Kun eläinten pitäjä on tehnyt tarvittavat korjaukset eli rekisteröinyt ja merkinnyt eläimet säädösten mukaisesti, läänineläinlääkäri purkaa rajoittavat määräykset Elitestä.

ID -valvontaa liittyvät aluehallintoviraston toimenpiteet suorittaa keskinäisen työnjaon mukaisesti ID –valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri. Valvonnat pyritään saattamaan loppuun kuukauden sisällä ELY- keskuksen suorittamasta tilakäynnistä.

13.6 Eläinten tuonti ja vienti

Tuonti EU:n ulkopuolisista maista

Läänineläinlääkäri saa tiedon EU:n ulkopuolisista maista tuotavista eläintautiriskin takia erityisesti valvottavista eläimistä ja eläinperäisistä tuotteista TRACES - järjestelmän välityksellä. Eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden (muiden kuin elintarvikkeiden) tuonnista ja viennistä vastaava läänineläinlääkäri tiedottaa tuonnista valvovalle kunnaneläinlääkärille ja tarvittaessa määrää hänet suorittamaan tarkastuksen määräpaikassa sekä ryhtymään tarkastuksen johdosta tarvittaviin toimenpiteisiin kuten esim. eristämään eläimen tai ottamaan tarvittavia näytteitä.

Tulli ja rajaeläinlääkäri valvovat lemmikkieläinten maahantuontia ja ilmoittavat laittomasti maahan tuoduista eläimistä kunnaneläinlääkärille. Tullin läpi päässeet laittomasti maahantuodut lemmikkieläimet on palautettava lähtömaahan tai lopetettava. Kun eläin tuodaan EU:n alueelta, kunnaneläinlääkäri tekee tarvittavan päätöksen eläimen palauttamisesta tai lopettamisesta. EU:n ulkopuolelta tulevien lemmikkieläinten palauttamis-/lopettämispäätöksen tekee Evira. Laiton maahantuonti voi tulla esille myös maahantulon jälkeen esimerkiksi eläinlääkärin vastaanotolla käynnin yhteydessä tai eläimen myynnin yhteydessä. Eläinten tuonnin ja viennin sekä eläintautien valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri valvoo, että kunnaneläinlääkäri toimii laittoman maahantuonnin yhteydessä säännösten mukaisesti ja tekee tarvittavat hallintopäätökset ja ilmoitukset Eviraan.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden vienti- ja tuontiasioista vastaava läänineläinlääkäri antaa vientitodistuksen mm. EU:n ulkopuolelle vietäville lemmikkieläimille. Todistukset ovat maksullisia.

Sisämarkkinakauppa

Evira lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen vienti- ja tuontiasioista vastaavalle läänineläinlääkärille ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. Evira lähettää ennakoilmoitukset sähköpostitse aluehallintovirastoon. Nämä ennakoilmoitukset läänineläinlääkäri lähettää tapauskohtaisesti eteenpäin valvovalle virkaeläinlääkäreille, jos he eivät itse valvo kyseistä erää ja tarkastaa, että rekisteröinti on oikeanlainen ja että se on voimassa.

Tuotavien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES -terveystodistus ja/tai muut asiakirjat. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa, tuontitarkastuksen tekee valvova virkaeläinlääkäri. Tarkastuksen tuloksen TRACES -järjestelmään siirtää kunnaneläinlääkäri tai vienti- ja tuontiasioista vastaava läänineläinlääkäri.

Eläviä eläimiä vietäessä viejän on ensin rekisteröidyttävä TRACES - järjestelmään organisaatioksi, minkä jälkeen kunnaneläinlääkäri tai muu virkaeläinlääkäri tekee ohjelmaan terveystodistuksen, joka lähetetään sähköisesti tuontimaan viranomaisille ja/tai tulostetaan paperiversiona eläimen tai eläimistä saatavien tuotteiden mukaan.

Päävastuu alueen TRACES - todistusten seuraamisessa on vienti- ja tuontiasioista vastaavalla läänineläinlääkärillä. Evira järjestää koulutusta TRACES - järjestelmän käytössä ja läänineläinlääkärit antavat tarvittaessa kunnaneläinlääkäreille opastusta ohjelman käytössä.

14 ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. Eläinsuojeluvalvontaviranomaisia ovat virkaeläinlääkärit, kuntien terveystarkastajat ja poliisi. Aluehallintovirastoissa eläinten hyvinvoinnin ohjauksesta ja valvonnasta sekä kriittisten eläinsuojelutapausten hoidosta vastaavat läänineläinlääkärit (valvontaeläinlääkärit) keskinäisen työnjaon mukaisesti.

Jokaisella eläinlääkärillä on velvollisuus noudattaa eläinsuojelulainsäädäntöä ja sen nojalla annettuja määräyksiä, joita valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Eläinsuojelutarkastuksia kunnassa tekevät pääsääntöisesti kunnaneläinlääkärit ja/tai niin sanotut kunnan valvontaeläinlääkärit. Tarkastuksen nojalla tehtävän eläinsuojelupäätöksen voi tehdä ainoastaan virkaeläinlääkäri. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinten suojelusta annettuja säädöksiä on rikottu, kunnaneläinlääkäriin on ryhdyttävä lainsäädännön edellyttämiin pakkokeinoihin. Jos kunnaneläinlääkärillä on syytä epäillä, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu ja kun hän tekee eläinsuojelupäätöksen, hän on velvollinen viipymättä tekemään asiasta ilmoituksen poliisille. Poliisin on myös tarvittaessa annettava virka-apua eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa.

14.1 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta

Tarkastuksia voidaan tehdä ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle.

Lupa pysyvään eläinnäyttelyyn, sirkukseen tai eläintarhaan

Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on 10 aluehallintoviraston lupaa edellyttävää pysyvää eläinnäyttelyä, sirkusta tai eläintarhaa, joita valvovat pääsääntöisesti kunnan eläinsuojeluviranomaiset.

Lupamenettely pysyvään toimintaan on samanlainen kaikkien eläinten hyvinvointia koskevien lupien suhteen. Aluehallintovirastoon saapunut tuloleimalla varustettu lupahakemus kirjataan USPA - arkistointijärjestelmään ja eläinten hyvinvoinnin valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tekee päätöksen. Valmis lupa kirjataan Eliteen ja USPAAan. Päätöksen paperikopio arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Lupapäätös on maksullinen. Kopio päätöksestä lähetetään sille kunnalliselle valvontaviranomaiselle, jonka alueelle lupa on annettu.

Aluehallintovirasto antaa pitopaikkatunnuksen eläinsuojelulain 20a §:n tarkoittamalle eläinnäyttelylle tai maatalousnäyttelylle ja antaa näyttelyä valvovalle eläinlääkärille määräyksen näyttelyeläinlääkäriksi joko eläinsuojelu- ja/tai eläintautilain nojalla. Myös tällöin kunnaneläinlääkäriin suorittamista tehtävistä maksetaan kunnalle todellisia kustannuksia vastaava korvaus valtion varoista.

Luvanvaraista toimintaa on esimerkiksi sirkus, eläintarha tai –näyttely. Ilmoituksenvaraista toimintaa on eläinsuojelulain mukaisesti;

- lihan, munien ja siitospeläinten tuotantotarhat (luonnonvaraiset eläimet)
- riistanhoidolliset tarhat
- ammattimainen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- ja harrastuseläinten pito kuten kennelit, ravi- ja ratsastustallit, eläinkaupat, ja pieneläinlaitokset.

Aluehallintovirasto lähettää tietoonsa tulleelle ilmoituksenvaraiselle toimijalle ilmoituslomakkeen tai toimija voi tulostaa lomakkeen Eviran nettisivuilta. Täytetty lomake palautetaan aluehallintovirastoon, jossa se kirjataan. Aluehallintovirasto lähettää ilmoittajalle tiedon ilmoituksen vastaanottamisesta. Läänineläinlääkäri ilmoittaa tiedoksi saamastaan ilmoituksenvaraisesta toiminnasta sen kunnan valvontaeläinlääkärille, jonka alueella toimintaa harjoitetaan. Eläinten hyvinvoinnista vastaava läänineläinlääkäri tai osastosihteeri tallentaa tiedot toiminnasta Eliteen ja ilmoituksen paperiversio arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Läänineläinlääkärit tallentavat tarvittaessa tiedot myös omiin tiedostoihinsa.

Tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta vuosittain. Ilmoituksenvaraista toimintaa valvovat paikallisesti kunnan valvontaeläinlääkärit ja heidän toimintaansa läänineläinlääkäri. Eläinten hyvinvoinnin valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri lähettää vuosittain kunnaneläinlääkäreille Elitestä saatavan luettelon kunnan alueella ilmoituksenvaraista toimintaa harjoittavista toimijoista ja pyytävät kunnaneläinlääkäriä tarkastamaan, onko toiminta eläinsuojelumääräysten vaatimusten mukaista. Kunnaneläinlääkäri lähettää eläinsuojelupäätöksen aluehallintovirastoon, jossa läänineläinlääkäri tai osastosihteeri tallentaa tarkastustuloksen Eliteen. Tarkastuspaperit tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

Eläinsuojeluvalvojat

Aluehallintovirasto voi hakemuksesta myöntää valtuutuksen vapaaehtoiselle eläinsuojeluvalvojalle, joka ole viranomainen eikä voi siten tehdä eläinsuojelupäätöksiä. Eläinsuojeluvalvoja suorittaa eläinsuojeluvalvontaa aluehallintoviraston valvonnassa ja valtuuttamana. Eläinsuojeluvalvojan tulee osoittaa pätevyyteensä eläinsuojeluvalvonnan tehtävien hoitamiseksi hakemuksen yhteydessä joko koulutukseen tai kokemukseen perustuen. Aluehallintovirasto voi tarvittaessa tarkistaa annetut tiedot. Eläinsuojeluvalvoja on velvollinen raportoimaan toiminnastaan aluehallintovirastoon.

Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella ei ole valtuutettuja eläinsuojeluvalvojia.

14.2 Ilman epäilyä tehtävä eläinsuojeluvalvonta

Eläinten hyvinvointia koskevien direktiivien ja asetusten noudattamisen valvomiseksi eläintenpitoyksiköihin tehdään EU-eläinsuojelutarkastuksia. EU-eläinsuojelutarkastuksia tehdään sekä itsenäisinä tarkastuksina että osana täydentävien ehtojen valvontaa mukaan lukien vierasainevalvonta. Tarkastukset ja tarkastusten laajennukset, suoritetaan läänineläinlääkäreiden keskinäisen työnjaon mukaisesti. Tarvittavat uusintatarkastukset suorittavat joko kunnaneläinlääkärit tai aluehallintoviraston läänineläinlääkärit. Vuoden 2013 EU-eläinsuojelutarkastusten kohde-eläinlajeista ja tarkastusmääristä ei vielä ole tietoa.

Jos tarkastuksen yhteydessä huomataan epäkohtia, tehdään EU-eläinsuojelutarkastuspöytäkirjan lisäksi erillinen eläinsuojelutarkastuspäätös ja annetaan tarvittavat eläinsuojelulain 42 §:n mukaiset määräykset ja/tai kiellot määräaikaan (pakkokeinot). Määräajan umpeuduttua tilalle tehdään uusintatarkastus. Tarvittaessa ryhdytään eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiiretoimiin. Mikäli havaitut puutteet koskevat täydentävien ehtojen indikaattoreita (tiettyjä valtioneuvoston asetuksessa (118/2010) säädettyjen eläinten hyvinvointivaatimusten rikkomuksia), laajennetaan tarkastus täydentävien ehtojen tarkastukseksi. Täydentävien ehtojen tarkastuksessa valvotaan hyvinvointivaatimukset eläinlajeittain. Kunnan valvontaeläinlääkäri havaitsemien puutteiden hallinnollisen laajentamisen tekee läänineläinlääkäri (valvontaeläinlääkäri).

Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa tehdyt EU-eläinsuojelutarkastukset Elvis- sovellukseen mahdollisimman pian tarkastuksen jälkeen tai viimeistään tarkastusvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Eläinsuojelupäätökset ja täydentävien ehtojen mukaisten tarkastusten tulokset kirjataan Elite-sovellukseen. Havaitut indikaattoreiden laiminlyönnit ja niiden arvioinnit lähetetään välittömästi sähköisesti Eviraan ja ELY -keskukseen. Paperiversiot tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Eläinkuljetukset

Aluehallintovirasto huolehtii eläinkuljetuslainsäädännön täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta toimialueellaan.

Eläinten kuljetussäännösten noudattamisen valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri tekee eläinkuljetusasetuksen edellyttämiä niin sanottuja EU-eläinkuljetustarkastuksia. Tarkastuksia tehdään eläinkuljetuksiin sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että kuljetuksen aikana.

Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti Eviran antamien määrien ja ohjeiden mukaisesti, mutta myös aluehallintoviraston omasta aloitteesta. Tarkastuksia tehdään vuosittain keskimäärin 8-10 kpl. Valvontaa suoritetaan yhdessä poliisin kanssa. Valvonnan yhteydessä tarkastetaan onko kuljettajalla voimassa oleva eläinkuljettajalupa ja pätevyystodistus sekä onko toiminta eläinkuljetussäännösten mukaista ja täyttääkö kuljetusajoneuvo eläinkuljetusmääräysten mukaiset rakenteelliset vaatimukset. Tarvittaessa läänineläinlääkäri ryhtyy eläinsuojelulain mukaisiin pakkokeinoihin ja/tai pyytää poliisilta virka-apua. Rangaistusseuraamuksena kuljettajalta voidaan perua eläinkuljettajalupa.

Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa tehdyt tarkastukset ja niiden nojalla tehdyt eläinsuojelupäätökset Elvis -sovellukseen tarkastusvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Paperiversiot tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

Teurastamoiden eläinsuojeluvalvonta

Teurastamoissa ja pienteurastamoissa Eviran tai kunnan tarkastuseläinlääkäri valvoo, että eläinten käsittely sekä tainnutus ja verenlasku suoritetaan eläinsuojelusäännösten

mukaisesti. Eläinsuojelulain edellyttämiin toimenpiteisiin ryhdytään silloin, kun havaitaan lantapanssarieläimiä tai eläimiä, jotka eivät ole olleet kuljetuskuntoisia sairauden tai tiineyden vuoksi tai kun eläinten kuljetuksessa ja käsittelyssä havaitaan puutteita. Tarkastuseläinlääkäri ilmoittaa laiminlyöntiepäilyistä läänineläinlääkärille, joka määrää eläimen kotikunnan kunnaneläinlääkärin suorittamaan eläinsuojelutarkastuksen eläimen lähtötilalla.

Eläinten hyvinvoinnista vastaavat läänineläinlääkärit osallistuvat myös muiden viranomaisten suorittamiin tarkastuksiin kuten EU:n hyvinvointimissioihin, jotka voivat kohdistua sekä teurastamoihin että eläintenpitopaikkoihin.

14.3 Epäilyyn perustuva eläinsuojeluvalvonta

Aluehallintovirastoon tulevat epäilyilmoitukset eläinsuojelulain- ja asetuksen rikkomisesta välitetään sen kunnan valvonta- tai kunnaneläinlääkärille, jonka alueella eläintä tai eläimiä pidetään. Eläinten hyvinvoinninvalvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit määräävät kunnaneläinlääkärin suorittamaan tarkastuksen ja toimittamaan tarkastuksesta tehdyn eläinsuojelupäätöksen aluehallintovirastoon. Läänineläinlääkärin eläinlääkäreille antamien määräysten toteuttamista valvontaan siten, että määräyksen saanut eläinlääkäri lähettää suoritetusta toimenpiteestä toimitusilmoituksen aluehallintovirastoon, jossa sitä verrataan annettuun määräykseen. Jos toimenpidettä ei jostain syystä ole tehty annetussa määräajassa, läänineläinlääkäri muistuttaa tehtävästä joko puhelimitse, sähköpostilla tai kirjeitse. Jos aluehallintovirastolla ei ole käytettävissään eläinlääkärin kirjallista selvitystä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvästä tehtävästä, siitä ei makseta korvausta kunnalle.

Jos tarkastuksessa havaitaan eläinsuojelulain ja -asetuksen vastaista toimintaa, tarkastus laajenee koskemaan kaikkien tarkastuskohteessa pidettävien eläinlajien hyvinvointia. Tarvittaessa läänineläinlääkäri tekee hallinnollisen laajennuksen täydentävien ehtojen valvonnaksi. Kun eläinsuojelupäätöksessä annetaan määräaika puutteen korjaamiselle, kohteeseen tehdään uusi tarkastus määräajan umpeuduttua. Läänineläinlääkäri seuraa uusintatarkastusten suorittamista ja antaa tarvittaessa kunnaneläinlääkärille uusintatarkastusmääräyksen. Tarkastuspäätökset tallennetaan Elite -sovellukseen. Kunnaneläinlääkärin tekemät eläinsuojelupäätökset arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

Kriittisten eläinsuojelutehtävien siirto kunnasta aluehallintovirastoon

Aluehallintovirastoissa eläinten hyvinvoinnin ohjaus ja kriittisten eläinsuojelutapausten hoitaminen kuuluvat läänineläinlääkärin (valvontaeläinlääkäri) tehtäviin. Koska eläinsuojeluvalvonta kunnassa kuuluu pääsääntöisesti valvonta- tai kunnaneläinlääkärille, läänineläinlääkäri pyrkii ensisijaisesti ohjaamaan ja neuvomaan valvonta- tai kunnaneläinlääkäriä virkatehtävän suorittamisessa kuten esimerkiksi miten toimitaan kiireellisissä tapauksissa.

Kriittisiä eläinsuojelutehtäviä ovat lähtökohtaisesti sellaiset eläinsuojelutapaukset, joissa valvonta- tai kunnaneläinlääkäri ei omilla toimillaan saa aikaan tilanteen korjaantumista eläinsuojelusäädösten mukaiseksi. Tällaisissa tapauksissa epäkohtia todetaan toistuvasti

tai ne voidaan arvioida vakaviksi ja pakkotoimiin mahdollisesti johtaviksi. Tapaus voidaan myös siirtää aluehallintovirastoon, jos tapaus on kokonaiskuvaltaan ”moniongelmainen”. Siirtäminen tapahtuu kunnallisen viranomaisen pyynnöstä ja yhteisesti tilanne arvioiden. Vaihtoehtoina siirtämiselle ovat aluehallintoviraston neuvonta tapauksen hoitamisessa tai uhkasakon asettaminen tehostamaan kunnan valvontaviranomaisen määräyksiä. Pyyntö siirtoon voi olla suullinen tai kirjallinen. Asian suullisen sopimisen jälkeen, siirto tehdään kirjallisena esimerkiksi kirjeitse tai sähköpostitse, jolloin aluehallintovirastossa kuitataan tapaus otetuksi aluehallintoviraston hoitoon. Yhteinen tarkastusaika tulee tällöinkin sopia.

Siirtäminen edellyttää, että kunnallinen viranomainen on ensin tehnyt omia toimenpiteitä, ts. kunta ei voi siirtää tapauksen hoitoa aluehallintoviranomaiselle suoraan saatuaan ilmoituksen mahdollisista epäkohdista. Tapauksen siirtyminen aluehallintoviranomaiselle tarkoittaa sitä, että läänineläinlääkäri tekee hallinnolliset toimenpiteet ja laatii ja allekirjoittaa asiakirjat (tarkastuskertomukset ja päätökset). Pakkokeinopäätöksistä on olemassa valmiit päätöspohjat. Tilannetta hoidetaan ja tarkastuksia tehdään kuitenkin yhdessä kunnallisen viranomaisen kanssa, joka paikallisena viranomaisena voi hoitaa yhdessä sovittuja asioita, esimerkiksi toimeenpanna kiireellisiä toimenpiteitä tai tehdä uusintatarkastuksia. Jokainen eläinsuojelutapaus tarkastellaan itsenäisenä, kun mietitään, onko kyseessä kriittinen, vaikea tapaus. Eli, eläinten omistajan eri eläinsuojelutapaukset käsitellään erillisinä, elleivät ne suoranaisesti liity toisiinsa (uusintatarkastus tms.). Hankalimmissa tapauksissa tehdään tarvittaessa virka-apu- ja/tai tutkintapyyntö poliisille. Kunnallisen valvojan virkamiehen jäävessä itsensä esteellisenä tapauksen hoidosta, yhteistoiminta-alue huolehtii, että tapaus siirretään jonkun toisen yhteistoiminta-alueen toimivaltaisen kunnaneläinlääkäriin hoidettavaksi.

14.4 Muut eläinten hyvinvointiin liittyvät valvontatehtävät

Eläinkoelupa

Eläinkoelupa haetaan keskitetysti Etelä-Suomen aluehallintoviraston yhteydessä toimivalta eläinkoelautakunnalta. Aluehallintoviraston koe-eläintoiminnasta vastaavan läänineläinlääkäri on tarkastettava ja hyväksyttävä hakemuksen kohteena olevat koe-eläintoiminnassa käytettävät tilat ennen niiden käyttöönottoa.

Koe-eläintoiminnan valvonta

Koe-eläintoiminnan ja eläinkokeiden valvonta kuuluu aluehallintovirastolle. Koe-eläinlaitosten vuosittaista valvontaa suorittaa koe-eläintoiminnan valvonnasta vastuussa oleva läänineläinlääkäri. Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella on kahdeksan eläinkoeluvan saanutta yritystä, joilla on useita koe-eläinlaitoksia. Aluehallintovirasto hyväksyy koe-eläinlaitokset ja pyrkii tarkastamaan ne säännöllisesti.

Koe-eläinlaitosluvan myöntää se aluehallintovirasto, jonka alueella koe-eläintoimintalupaa hakevan toimijan kotipaikka on. Itä-Suomen aluehallintovirastossa koe-eläinlaitosluvat myönnetään keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin, mikäli se on resurssit ja työnjako huomioiden mahdollista. Koe-eläinlaitoslupia myönnetään vuosittain 1-2 kpl. Tuloleimalla varustettu lupahakemus kirjataan USPA- arkistointijärjestelmään. Lupahakemuksen käsittelyyn sisältyy laitostarkastus. Tiedot myönnettyistä luvista tallennetaan Eliteen, joka toimii myös koe-eläintoimipaikkarekisterinä sekä USPAan. Hakemus- ja päätös

tallennetaan paperiversioina aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Päätös on maksullinen.

Tarkastusten johtopäätösten ja jatkotoimenpiteiden kuten esimerkiksi hallinnollisten pakkokeinojen käytön suhteen toimitaan koe-eläinlainsäädännön mukaisesti. Tarvittaessa voidaan pyytää poliisilta virka-apua koe-eläintoimintalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnassa. Läänineläinlääkäri tai osastosihteeri kirjaa valvontatulokset Elvis - sovellukseen.

Eläinkuljettajalupa

Aluehallintovirastot myöntävät hakemuksesta kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvia kuljetuksia suorittaville henkilöille ja yrityksille eläinkuljettajaluvat ja niihin liittyvät kuljetusvälineen hyväksymistodistukset sekä kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistukset. Yli 8 tunnin eläinkuljetuksiin tarkoitetut kuljetusvälineet hyväksytään erikseen annettavalla luvalla.

Vuonna 2008 myönnetyt kuljettajaluvat umpeutuvat vuonna 2013 ja lupia haetaan uusittavaksi. Itä-Suomen aluehallintovirastossa uusia kuljettajalupia myönnetään vuosittain noin 5-10 kappaletta, mutta vuonna 2013 lupahakemusten määrän arvioidaan olevan huomattavasti suurempi. Lupahakemukset käsitellään siinä aluehallintoviraston toimipaikassa, jonka alueelta hakija on. Tuloleimalla varustettu lupahakemus kirjataan USPA - arkistointijärjestelmään. Kuljettajalupaan sisältyvän ajoneuvon tarkastuksen voi suorittaa läänineläinlääkäriin pyynnöstä myös kunnaneläinlääkäri tai tarkastuseläinlääkäri. Annetut kuljetusluvut ja ajoneuvojen hyväksymiset kirjataan Eliteen ja USPAan. Paperiversiot arkistoidaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti. Päätös on maksullinen. Rangaistusseuraamuksena kuljettajalta voidaan perua eläinkuljettajalupa.

Pätevyystodistukset

Kuljetusluvan lisäksi kuljettajan ja hoitajan on osoitettava pätevyytensä käsitellä kuljetusluvassa mainittuja eläinlajeja. Evira järjestää tarvittaessa pätevyyskuulusteluja eri aluehallintovirastojen toimipaikoissa. Kuulusteluja valvoo joko läänineläinlääkäri tai osastosihteeri. Eläinten kuljettaja tai eläinten hoitaja saavat Evirasta todistuksen hyväksytystä kuulustelusta. Aluehallintovirasto myöntää koulutus- ja kuulustelutodistusten nojalla eläinlajikohtaisen pätevyystodistuksen, joka on maksullinen. Päätös tallennetaan Eliteen ja USPAan.

15 ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA

15.1 Eläinlääkäreiden valvonta

Eläinlääkäreiden lääkekirjanpidon, lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen sekä lääkkeiden käytön ja luovutuksen valvonta kuuluu osana eläinlääkäriin ammatinharjoittamisen valvontaan. Eläinlääkäriin ammatinharjoittajan vastaanotto-, tutkimus-, ja hoitotilat sekä potilasasiakirjat voi tarkastaa ainoastaan Evira tai aluehallintoviraston läänineläinlääkäri.

Eläinlääkärin ammatinharjoittajia valvotaan ensisijaisesti epäilyyn, kanteluista saatuihin tietoihin tai muilla tarkastuskäynneillä todettuihin seikkoihin perustuen. Epäily voi koskea lääkkeiden määräämistä ja käyttöä, lääkekirjanpitoa, potilasrekisteriä tai eläimen omistajalle annettua puutteellista informaatiota lääkkeiden käytössä.

Lääkekirjanpidon valvonta

Otantaan perustuvia eläinlääkäreiden lääkekirjanpidon tarkastuksia ei tehdä vuonna 2013. Lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään vain epäilyjen tai kantelujen perusteella. Tarkastukset tehdään keskinäisen työnjaon mukaisesti ja käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Läänineläinlääkäri tekee valvonnasta tarkastuskertomuksen, jonka perusteella hän pyytää tarvittaessa eläinlääkäriltä kirjallisen selvityksen havaittujen epäkohtien korjaamisesta määräaikoineen. Luvatut korjaukset käydään tarvittaessa tarkastamassa. Jos todetut rikkomukset ovat kuitenkin sellaisia, että eläinlääkärin ammatinharjoittamisoikeuteen tulee puuttua, hänen työkykynsä tai ammattitaitonsa selvitetään ja hänelle annetaan varoitus, tai asia siirretään Eviran käsiteltäväksi ammatinharjoittamislain nojalla. Tarkastusten yhteydessä läänineläinlääkäri ohjaa eläinlääkärää lääkkeiden oikeassa käytössä. Tarkastuskertomukset tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti ja tarkastuskertomuksen kopiot lähetetään tiedoksi tarkastetulle kunnaneläinlääkärille ja Eviraan.

Lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisen valvonta

Asetuksessa lääkkeiden ja lääkerehujen määräämisestä eläinlääkinnässä säädetään eläinlääkärien velvollisuudesta toimittaa kopio lääkerehumääräyksestä sille aluehallintovirastolle, jonka alueella tuotantotila sijaitsee. Lisäksi eläinlääkärin on toimitettava puolivuositain kopiot alkionsiirtoseminologeille määräämistään puuduteresepteistä sille aluehallintovirastolle, joka on hyväksynyt alkionkeräysryhmän. Alkionkeräysryhmät hyväksyy keskinäisen työnjaon mukaisesti eläinjalostuksen valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri.

Aluehallintovirastossa lääkkeiden käytön valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tarkastaa aluehallintovirastoon tulleiden lääkerehuseptien oikeellisuuden ja antaa tarvittaessa huomautuksen reseptin kirjoittaneelle eläinlääkärille. Reseptien kirjoitusta ja tiedoksi saattamista ohjataan myös työkokouksissa. Eläinlääkäreitä, jotka eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja aluehallintovirastoon, muistutetaan joko puhelimitse tai kirjeitse ja työkokousten yhteydessä asiakirjojen toimittamisvelvollisuudesta.

Lääkkeiden luovutuksen valvonta eläinten terveydenhuollossa

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana kunnan on järjestettävä terveydenhuollon palvelu kotieläimille, jota varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Kuntien järjestämää terveydenhuoltoa valvotaan läänineläinlääkäreiden keskinäisen työnjaon mukaisesti keskitetysti yhdestä toimipaikasta käsin. Kunnan terveydenhuoltoeläinlääkärin tulee toimittaa aluehallintovirastoon terveydenhuoltosopimus,

vuosittain päivitettävä terveydenhuoltosuunnitelma sekä raportti luovutetuista lääkkeistä, jos he luovuttavat lääkkeitä tuotantotilalle tulevien tautitapausten varalle. Eläinlääkäreitä, jotka eivät ole toimittaneet tarvittavia asiakirjoja aluehallintovirastoon, muistutetaan joko puhelimitse tai kirjeitse ja työkokousten yhteydessä asiakirjojen toimittamisvelvollisuudesta. Jos terveydenhuoltoeläinlääkäri ei ole pyynnöstä huolimatta toimittanut aluehallintovirastoon raporttia luovutetuista lääkkeistä, eläinlääkärille annetaan huomautus. Tarvittaessa lääkkeiden käytön valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri tarkastaa terveydenhuoltoeläinlääkäriin lääkekirjanpidon sekä luovutuksen kohteena olevan tuotantotilan lääkekirjanpidon. Tarvittaessa läänineläinlääkäri ryhtyy asian vaatimiin hallinnollisiin toimenpiteisiin.

15.2 Tuotantotilojen valvonta

Tuotantotilojen lääkkeiden käytön ja lääkekirjanpidon tarkastuksia tehdään silloin, kun kansallisessa vierasainevalvontaohjelmassa havaitaan positiivinen lääkejäämä- tai muu kiellettyjen aineiden vierasainelöydös, tuotantolaitoksen omavalvonnassa havaitaan positiivinen raaka-aine-erä kuten antibioottia sisältävä maito tai kun on muu syy epäillä eläinten lääkitsemiseen liittyvää väärinkäytöstä tuotantotilalla. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvonta kuuluu osana myös täydentävien ehtojen valvontaan.

Täydentävien ehtojen otantaan perustuvia lääkekirjanpidon tarkastuksia suorittavat täydentävien ehtojen valvonnasta vastaavat läänineläinlääkärit. Tarkastuksen voi tehdä myös läänineläinlääkäriin määräämä kunnaneläinlääkäri, jolla ei ole hoitosuhdetta tilaan. Tarkastukset vaativat usein lisäselvityksiä ja laajenevat koskemaan myös lääkkeitä määränneitä eläinlääkäreitä, joiden lääkekirjanpidon tarkastuksen tekee lääkkeiden käytön valvonnasta vastaava läänineläinlääkäri. Tarkastuksen yhteydessä kunnaneläinlääkäri tai läänineläinlääkäri ohjaa eläinten pitäjää lääkkeiden oikeassa käytössä ja tarvittaessa, jos kyseessä on selkeä lääkkeiden väärinkäyttö, asiasta tehdään tutkintapyyntö poliisille, jolloin myös lääkkeitä määränneen eläinlääkäriin lääkekirjanpito tarkastetaan. Tarkastuskertomukset tallennetaan aluehallintoviraston arkistointisäännön mukaisesti.

Positiivinen maidon antibioottilöydös

Maidon antibioottijäämien johdosta tehtävistä toimenpiteistä vastaavat läänineläinlääkärit toimipaikkakohtaisesti. Valvontaa varten läänineläinlääkäri antaa määräyksen sellaiselle kunnaneläinlääkärille, jolla ei ole hoitosuhdetta ko. tilaan tai tarkastuksen suorittaa läänineläinlääkäri itse. Tarkastuksessa on ensisijaisesti selvitettävä syy lääkejäämän esiintymiseen. Tarkastuksen suorittanut kunnaneläinlääkäri lähettää tarkastuspöytäkirjan tiedoksi toimijalle ja aluehallintovirastoon, joka lähettää sen tiedoksi Eviraan. Läänineläinlääkäriin tekemä tarkastuskertomus lähetetään tiedoksi kunnaneläinlääkärille ja Eviraan. Jos tarkastuksessa on todettu väärinkäytöksiä, kopio tarkastuksesta lähetetään myös tukivalvontaa suorittaville läänineläinlääkäreille. Positiiviset tulokset johtavat täydentävien ehtojen valvonnan laajennuksiin ja mahdollisiin tukisanktioihin.

16 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUIDEN VALVONTA

16.1 Kunnalliset eläinlääkäripalvelut

Kunnallisista eläinlääkäripalveluista on säädetty eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Lain tarkoituksena on varmistaa kuntien järjestämien eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja laatu sekä muiden eläinlääkäripalvelujen valvonta. Aluehallintovirasto valvoo lain sekä sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista aluehallintoviraston alueelle.

Eläinlääkäripalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tuotantoeläintilojen määrän edelleen jatkuva väheneminen ja tuotantoeläinten keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin.

Lypsykarjatilojen ja nautojen määrä on Itä-Suomessa pysynyt useana vuonna lähes ennallaan, mutta tuotetun maidon määrä tilaa kohden on noussut. Lihakarjatilojen eläinmäärät ovat sen sijaan kasvaneet.

Itä-Suomessa on yhteensä 84 kunnaneläinlääkäriä virkaa ja varsinaista eläinlääkäriä antaa 73 kunnaneläinlääkäriä. Aluehallintoviraston mielestä praktikkovirkoja on nykytilanteen vallitessa riittävästi, mutta sijaisista ja virkaan hakevista eläinlääkäreistä on ajoittain puutetta. Kunnaneläinlääkäreiden joustavuuden ansiosta tehtävät on kuitenkin pystytty vastavuoroisuusperiaatteella hoitamaan ilman pidempiä katkoja, mutta kunnaneläinlääkäreiden työkuormitus on välillä kasvanut kohtuuttoman suureksi.

Päivystysalueita, jotka täyttävät eläinlääkintähuoltolain vaatimukset (yhden tai useamman seutukunnan tai maakunnan kokoisia) on alueella kahdeksan kappaletta ja päivystyspiirejä 13 kappaletta, joissa päivystää yhtä aikaa 16 eläinlääkäriä. Eläinlääkintähuoltolain edellyttämä keskitetty yhteydenotto toimii kuudessa päivystyspiirissä niin, että asiakkaan puhelu siirtyy suoraan päivystävän eläinlääkäriin puhelimeen. Aluehallintovirasto on työkokouksissa ja ohjauskirjeissään kehottanut kuntia selvittämään keskitetyn yhteydenoton vaihtoehtoja, mutta niin sanotuille "call centereille" ei päivystysalueiden mielestä ole toistaiseksi tarvetta. Eriytetty pieneläinpäivystys toimii vain Kuopiossa, mutta kahdella muulla päivystysalueella on sopimus Kuopion kanssa pieneläinpäivystyspalvelujen ostamisesta Kuopiolta. Useiden kunnaneläinlääkäreiden mielestä pieneläinpäivystys hoituu suurelänpäivystyksen ohella, eikä pieneläinpäivystyksen eriyttämiseen ole toistaiseksi tarvetta.

Eläinlääkintähuoltolain mukaisia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtäviä kunnissa suorittavat joko kunnaneläinlääkärit tai kunnalliset valvontaeläinlääkärit. Kunnaneläinlääkäriin suorittamien valvontatehtävien ongelmana on kuitenkin asiakaspalvelun ja valvonnan vaikea yhteensovittaminen. Eläinlääkintähuoltolain uudistuttua marraskuussa 2009 valtio ryhtyi ostamaan kunnilta ja yhteistoiminta-alueilta eläinten terveyden ja hyvinvointiin liittyvää viranomaisvalvontaa. Tavoitteena on selkeämmin erottaa viranomaisvalvonta eläinlääkäripalveluista. Tarkoitusta varten on valtiolta saatavissa "korvamerkittyä" rahaa ja järjestely on lakitasolla säädetty pysyväksi. Vuonna 2010 aluehallintovirasto arvioi, että Itä-Suomen alueella pitäisi olla vähintään 6,5 kunnallista valvontaeläinlääkäriä virkaa, jotta valvontatehtävien hoito olisi esteetöntä, yhdenvertaista ja riittävän vaikuttavaa. Aluehallintoviraston arvion mukaan virkojen tuli jakautua yhteistoiminta-alueille seuraavasti:

	Tarve	Toteutunut 1.1.2013
Mikkelin seudun ympäristöpalvelut	1	1
Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	0,5	0,95
Keski-Savon ympäristötoimi	0,5	0,6

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä	1	0,8
Siilinjärven ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue	1	1,15
Tervon kunnan ympäristöpalvelut	0,5	0
Pohjois-Karjalan ympäristöterveys	2	2
Kuopion kaupunki		0
YHT.	6,5 htv	6,5 htv

Lukuun ottamatta kolmea virkaa virkoihin on yhdistetty myös kunnan valvontatehtäviä. Riittävän hallintomenettelyn tuntemiseksi aluehallintovirasto kannustaa kuntia varaamaan resursseja uusien valvontaeläinlääkäreiden osallistumiseksi virkaeläinlääkärikurssille.

Aluehallintoviraston tehtävänä on eläinlääkintähuoltolain mukaisten, valtion kunnilta ja yhteistoiminta-alueilta ostamien eläinten terveyden- ja hyvinvoinnin valvontatehtävistä aiheutuvien kustannuksen maksatus Eviran ohjeiden ja aluehallintoviraston hyväksymän laskukaavan mukaisesti. Osastosihteerit tiliöivät laskut toimipaikkakohtaisesti ja tarkastavat, että laskua vastaava toimenpide on suoritettu. Läänineläinlääkärit tarkastavat ja hyväksyvät laskut ennen maksatusta ja ohjaavat kuntia ja yhteistoiminta-alueita laskutuksessa ja aluehallintoviraston laskukaavan käytössä.

Kunnallisten eläinlääkäripalveluiden tarvittavista henkilöresursseista sekä toimitila- ja välineresursseista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 18 §:ssä. Aluehallintovirasto voi tarvittaessa, kuten esimerkiksi kantelun yhteydessä esiin tulleiden seikkojen perusteella pyytää kunnalta tai yhteistoiminta-alueelta selvityksen siitä, kuinka eläinlääkintähuoltolain veloitteet on toteutettu.

Aluehallintoviraston tehtävänä on arvioida myös peruseläinlääkäripalveluihin kuuluvaa kunnallisten terveydenhuoltopalvelujen saatavuutta ja laatua. Eläinterveydenhuoltoon ei Itä-Suomessa edelleenkään ole riittävästi kunnallisia resursseja. Usein kunnaneläinlääkäreiden muut virkatehtävät ja hajanainen tehtäväkenttä haittaavat suunnitelmallisen terveydenhuoltotyön tekemistä. Lisäresursseja terveydenhuoltotyöhön toivotaan vapautuvan mm. uusien valvontaeläinlääkärivirkojen perustamisen myötä. Aluehallintovirasto ohjeistaa tarvittaessa ja omien resurssiensa puitteissa yhteistoiminta-alueita riittävien terveydenhuoltoresurssien järjestämisessä.

Kunnalliset henkilöresurssit on esitetty taulukossa 3. b.

16.2 Yksityiset eläinlääkäripalvelut

Yksityisen palveluntarjoajan on ennen toimintansa aloittamista tehtävä ilmoitus aluehallintovirastolle, joka välittää tiedon edelleen siihen kuntaan, jossa toimintaa harjoitetaan. Eläinlääkäripalveluja tarjoavalla yrityksellä on oltava palveluksessaan toiminnasta vastaava laillistettu eläinlääkäri. Yksityisellä eläinlääkäripalvelun tuottajalla on oltava asianmukaiset, toiminnan laadun ja laajuuden edellyttämät toimitilat ja työvälineet sekä toiminnan edellyttämä henkilökunta. Läänineläinlääkäriellä on oikeus tarvittaessa tarkastaa ilmoitettujen toimitilojen sopivuus pieneläinvastaanottotoimintaan.

Pieneläinklinikoita, jotka palvelevat asiakkaita pääsääntöisesti päivystysaikojen ulkopuolella, on Itä-Suomessa 17 ja niissä toimii yhteensä 37 eläinlääkäriä.

16.3 Eläinlääkäriammatin harjoittamisen valvonta

Aluehallintovirastot valvovat ensisijaisesti eläinlääkäreiden ammatinharjoittamisen laatua sekä eläinlääkäriin menettelyä ja kykenevyyttä harjoittaa ammattiaan. Jokaisella eläinlääkärillä on velvollisuus ilmoittaa asuinpaikkansa ja osoitteensa sekä niiden muutokset Eviralle ja aluehallintovirastolle. Ilmoitus tulee tehdä viipymättä, jotta valvontaviranomaisilla on ajantasalla olevat yhteystiedot eläinlääkäriammatin harjoittajista. Evira pitää valvontaa varten eläinlääkärirekisteriä eläinlääkäriammatin harjoittajista.

Valvonta toteutuu pääsääntöisesti kantelumenettelyn avulla. Eläimen omistaja, haltija tai kolmas taho voivat kannella eläinlääkäriammatin harjoittajasta aluehallintovirastolle, joka selvittää eläinlääkäriin ammatinharjoittamisessa epäiltyjä puutteita. Myös kanteluiden käsittelyajoista tai käsittelijästä voidaan kannella. Tarvittaessa eläinlääkäriammatin harjoittajalle voidaan antaa hallinnollista ohjausta. Eläinlääkäreitä ja eläinlääkintähuoltoa koskevia kanteluita on vuosittain 5 - 10 kpl, mutta on selviä merkkejä niiden lisääntymisestä. Kanteluiden käsittely on keskitetty yhteen toimipaikkaan, jossa niitä käsittelevät läänineläinlääkäri ja aluehallintoviraston juristi.

Itä-Suomen aluehallintovirastossa kantelut tulisi käsitellä keskimäärin alle seitsemässä kuukaudessa, missä ajassa eläinlääkintähuoltoa koskevat kantelut onkin saatu päätökseen. Saapuvat kantelut kirjataan USPA –arkistointijärjestelmään. Kantelijalta ja kantelun kohteelta pyydetään tarvittaessa lisäselvityksiä.

Kantelu voi johtaa eläinlääkäriammatin harjoittamisesta annetun lain mukaisiin toimenpiteisiin, kuten kirjallisen varoituksen antamiseen tai ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamiseen. Jos aluehallintovirasto katsoo, että kantelun kohteena ollut eläinlääkäri on toiminut vastoin virkavelvollisuuttaan tai rikkonut lainsäädäntöä siinä määrin, että asia edellyttää rajoituksia eläinlääkäriin ammatinharjoittamisoikeuteen, asia siirretään Eviran käsiteltäväksi ammatinharjoittamislain mukaisesti.

OSA IV MUU VALVONTA

17 ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET

Sivutuotteet ovat eläimistä saatavia elintarvikkeeksi kelpaamattomia eläinjätteitä, joiden keräämistä ja käsittelyä valvotaan eläintautien leviämisen estämiseksi eläimiin tai ihmisiin. Sivutuotevalvonnasta vastaa keskinäisen vastuun mukaisesti sivutuotevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri.

Käsittelylaitosten hyväksyntä ja valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EY) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käsittelevillä, varastoivilla ja hävittäville laitoksilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Viranomaisen on säännöllisin väliajoin

suoritettava tarkastuksia ja valvontaa näissä laitoksissa. Valvontaviranomaiset on määrätty laitostyyppikohtaisesti MMM:n asetuksessa 1193/2011.

Läänineläinlääkäri valvoo kunnaneläinlääkäreiden vastuulla olevaa sivutuotelaitosten valvontaa lähettämällä kunnaneläinlääkäreille listan tarkastettavista laitoksista ja pitämällä kirjaa suoritetuista tarkastuksista. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa sivutuotteita käsittelevät laitokset Eviran ohjeistuksen mukaisesti. Kunnaneläinlääkäriin tulee lähettää kooste edellisen vuoden tarkastuksista seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä aluehallintovirastoon. Läänineläinlääkäri lähettää vuosittain helmikuun loppuun mennessä raportin sivutuotelaitosten tarkastusten toteutumisesta Eviraan.

Hautaamisen valvonta

Sian, siipikarjan, kalan ja hevosten sivutuotteita saadaan haudata ns. syrjäisellä alueella, joka on määritelty MMM:n asetuksessa 1192/2011. Kokonaisten raatojen osalta Itä-Suomen aluehallintoviraston alue on toistaiseksi ns. syrjäistä aluetta lukuun ottamatta nautoja, lampaita ja vuohia, jotka pitää toimittaa käsittelylaitokseen.

Entisten kansallisten sivutuotesäädösten mukaan pienteurastamoiden ja leikkaamojen sivutuotteita sekä kotitarveteurastettujen nautojen, lampaiden ja vuohien teurasjätteitä sai haudata Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella. 1.1.2013 alkaen näitä sivutuotteita ei enää saa haudata, mikä lisää kunnaneläinlääkäreiden valvontapaineita.

Sallittujen sivutuotteiden hautaamisesta tulee tehdä ilmoitus kunnaneläinlääkärille, joka raportoi hautaamisesta Eviran laatimalla lomakkeella aluehallintovirastoon seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Aluehallintovirasto toimittaa koosteet kuntien vuosiyhteenvedoista Eviraan helmikuun loppuun mennessä. Läänineläinlääkäri muistuttaa tarvittaessa kuntia puuttuvista vuosikoonneista.

Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävien toimijoiden valvonta (haaskat)

Poikkeuksena sivutuotteiden käsittelyvelvollisuudesta käsittelemättömiä tiettyjä sivutuotteita voidaan tietyin ehdoin käyttää haaskana MMM:n asetuksen 1192/2011 mukaisesti. Haaskanpitoilmoituksen tiedot tulee viedä eläintenpitäjärekisterin yhteydessä olevaan haaskaruokintapaikkarekisteriin eläintunnistusjärjestelmälain (238/2010) vaatimusten mukaisesti. Ilmoitus tehdään vain kertaalleen toimintaa aloitettaessa. Mikäli toiminnassa tapahtuu vuoden aikana oleellisia muutoksia tai toiminta lopetetaan, on siitä tehtävä ilmoitus vähintään 30 vuorokauden kuluttua tapahtumasta.

Haaskanpitäjän tulee myös tehdä käyttöilmoitus kunnaneläinlääkärille joka kerta kun hän tuo sivutuotteita haaskalle. Ilmoitus tehdään sekä sen kunnan kunnaneläinlääkärille, jonka alueella haaskaa pidetään että sen kunnan kunnaneläinlääkärille, jonka alueelta eläinjäte hankitaan.

Kunnaneläinlääkäri tekee aluehallintovirastoon vuosikoosteen haaskan käyttöilmoituksista tammikuun loppuun mennessä ja sivutuotevalvonnasta vastaava läänineläinlääkäri lähettää Eviraan yhteenvedon kunnista saaduista käyttöilmoituksista vuosittain helmikuun loppuun mennessä.

18 TUKIVALVONTA

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä ja karjankasvattajia velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittamien ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytyksenä. EU:n suoria ja osarahoitteisia tukia hakeneista eläintiloista on vuosittain valvottava vähintään kolme prosenttia tiloista eli noin 450 nautatilaa, 70 sikatilaa ja 50 lammas- ja vuohitilaa.

Aluehallintovirastoille kuuluvat täydentävien ehtojen valvontaan liittyvät tehtävät (osa tehtävistä kuuluu elintarvikevalvonnan piiriin):

- ID -valvonnan johtopäätösten tekeminen sen jälkeen, kun ELY -keskusten tarkastaja on tehnyt tilavalvonnan.
- elintarvikevalvonta
  - siipikarjan salmonellavalvonta
  - maito- ja munatilojen hygienia
  - kielletyt aineet (hormoninäytteet ja muiden kiellettyjen aineiden näytteet)
  - jäämät (eläinlääkkeet ja kasvinsuojeluaineet)
- eläintautivalvonta
  - ilmoitusvelvollisuus eläintaudeista
  - TSE –tautien torjunta tuonnissa/viennissä
- eläinten hyvinvoinnin valvonta (EU –eläinsuojelutarkastukset)
  - naudat
  - siat
  - munivat kanat
  - lampaat
  - vuohet
  - muut tuotantoeläimet.

Itä-Suomen aluehallintovirastossa EU:n suorien maataloustukien täydentävien ehtojen mukaista valvontaa suorittaa kaksi läänineläinlääkärinä Eviran vuosittaisten valvontaohjelmien mukaisesti. Evira on luvannut ilmoittaa vuoden 2013 valvontamäärät heti alkuvuodesta. Aluehallintoviraston läänineläinlääkärit suorittavat myös tuotantotilojen lääkekirjanpidon valvontaa. Läänineläinlääkäri kirjaa tarkastusten tulokset Eliteen ja ELY –keskus tekee johtopäätökset ja lopullisen pöytäkirjan.

Valvontaa tehdään otantatiloilla myös kunnan valvontaviranomaisen tai läänineläinlääkäriin tekemän tarkastuksen laajennuksina tai mahdolliseen ilmiantoon perustuvana mm. seuraavista valvonnoista:

- EU-eläinsuojelutarkastukset
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan valvontaviranomaisten tulee tehdä perustarkastusten pöytäkirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan

valvontaviranomaisten on myös toimitettava perustarkastusten pöytäkirjat aluehallintovirastolle riittävän nopeasti laajennusten toteuttamiseksi.

Koska valvontaohjelmat muuttuvat vuosittain, on täydentävien ehtojen valvontaa suorittavien läänineläinlääkäreiden päästävä säännöllisesti tarvittavaan koulutukseen, mikä on edellytys valvonnan yhdenmukaiseksi suorittamiseksi koko valtakunnassa.

LIITTEET:

1. AVIn organisaatio
2. Kuntien yhteistoiminta-alueet (esim. kartta)
3. Henkilöressit
  - a. AVI
  - b. Kunnat
4. Kouluttamisen vuosikello
5. Valvonnan auditointisuunnitelma 2013
6. Valvontakohteet
  - a. Eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät elintarvikehuoneistot
  - b. Yhdistelmätuotteita ja kasveista saatavia elintarvikkeita käsittelevät elintarvikehuoneistot
  - c. Alkoholijuoma- ja tilaviinimymälät
  - d. AVIn valvomat eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontakohteet
- 7.a. Arvioidut suoritteet vuonna 2013
- 7.b. Hankkeet ja painopisteet 2013
7. AVIn VASU-raportti edelliseltä vuodelta (2011)

LIITE 1. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmiin sisällytettävät valvonnan painopisteet vuonna 2013 sekä alustava suunnitelma vuosien 2014-2016 tulevista painopisteistä.

Valvonnan alue	Valvontasuunnitelmiin sisällytettävä valvonnan painopiste	2013			2014			2015			2016			
		Evira	AVI	Kunta	Evira	AVI	Kunta	Evira	AVI	Kunta	Evira	AVI	Kunta	
Yleiset	Suunniteltujen ja epäilyyn perustuvien valvontojen loppuunsaattaminen dokumentoidusti		x	x		x	x							
	Valvontaeläinlääkäreiden perehtymisen tukeminen	x	x	x		x	x							
	Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskevien kuntien suunnitelmien tarkastaminen sekä suunnitelmien toteutumisen arviointi		x	x		x	x		x	x		x	x	
	Kuntien järjestämän eläinlääkäripäivystyksen toteuttamisen varmistaminen eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti					x	x	x		x	x		x	x
	Kansallisen tukivalvonta-asetuksen muutosten toimeenpano	x				x	x		x	x				
	Uudistetun EU valvonta-asetuksen toimeenpano	x				x	x	x						
	Uudistetun Eliten käyttöönotto	x				x	x	x	x	x	x	x	x	x
2.1 Eläinten terveys	Uudistetun eläintautilain toimeenpano (+ EU eläintautilaki myöhemmin)	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	
	Eläinten terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden seuraaminen ja edistäminen	x	x	x		x	x		x	x				
2.3 Eläinten lääkintä	Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano	x	x	x		x	x	x						
	Eläinten lääkitsemistä koskevan valvontasuunnitelman valmistelu ja toimeenpano	x				x	x							
	Eläinten lääkitsemistä koskevat valvontatoimet	x	x			x	x		x	x		x	x	
2.5 Eläinten hyvinvointi	Eläinten suojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano	x	x	x		x	x	x	x	x				
	Uudistetun eläinsuojelulain ja EU:n eläinten hyvinvointilain toimeenpano								x	x		x	x	
2.4 Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti	Sivutuotelainsäädännön toimeenpano eläimistä saatavien sivutuotteiden sisämarkkinakaupassa	x				x	x	x						
	EU Lemmikkieläinasetuksen toimeenpano sisämarkkinakaupassa					x	x	x						
2.6 Eläimistä saatavat sivutuotteet	Riskiperusteisen sivutuotevalvonnan käynnistäminen	x	x			x	x	x						
	2013 valmistuvan sivutuotteiden valvontastrategian toimeenpano	x	x	x		x	x	x						
	Uuden sivutuotelain toimeenpano	x				x	x	x	x	x	x			

x = Painopiste Eviran, aluehallintovirastojen tai kuntien suunnitelmassa kyseisenä vuonna.

LIITE 7.b.

Vuoden 2013 valvontahankkeet, painopisteet ja varatut resurssit Itä-Suomessa

YMPÄRITÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISET PAINOPISTEET

Näkyvyys

ELINTARVIKEVALVONNAN HANKKEET

Terveysväitteet

Kasvisten jatkojalostus

Lihavalmisteiden listeriaprojekti 2012-2013

VARATUT RESURSSIT

YMPÄRITÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISET PAINOPISTEET

htpv

- Näkyvyys 15

ELINTARVIKEVALVONTA

- Terveysväitteet 10
- Kasvisten jatkojalostus 5
- Lihavalmisteiden listeriaprojekti 5

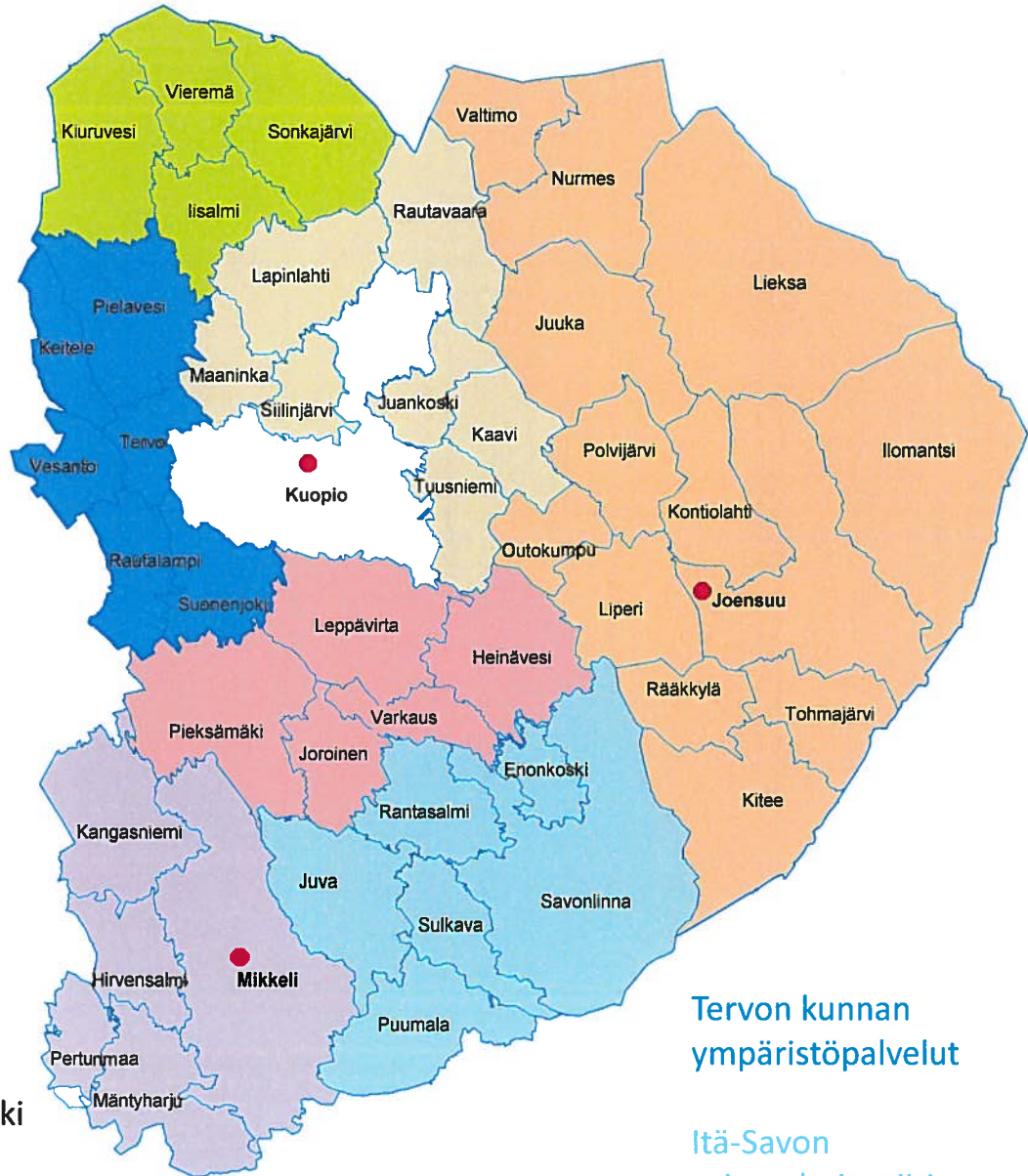
ELÄINTENTERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNAN PAINOPISTEET

- Suunniteltujen ja epäilyyn perustuvien valvontojen loppuunsaattaminen dokumentoidusti 10
- Valvontaeläinlääkäreiden perehtymisen tukeminen 20
- Uudistetun eläintautilain toimeenpano 20
- Eläinten terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden seuraaminen ja edistäminen 1
- Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovuttamista koskevan lainsäädännön toimeenpano 6
- Eläinten lääkitsemistä koskevat valvontatoimet 10
- Eläinten suojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano 2
- Riskiperusteisen sivutuotevalvonnan käynnistäminen 10
- 2013 valmistuvan sivutuotteiden valvontastrategian toimeenpano 5

LIITE 2.

Itä-Suomen kunnat ja valvontayksiköt 2013

Kuopion kaupunki

Mikkelin seudun
ympäristöpalvelut

Siilinjärven
ympäristöterveydenhuollon
yhteistoiminta-alue

Pohjois-Karjalan
ympäristöterveys

Tervon kunnan
ympäristöpalvelut

Itä-Savon
sairaanhoitopiirin
kuntayhtymä

Ylä-Savon SOTE
kuntayhtymä

Keski-Savon
ympäristötoimi

LIITE 3.a.

Taulukko 1. Elintarvikevalvontaan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkäripalvelujen valvontaan käytettävien resurssien jakautuminen.

Virkanimikkeet	Elintarvike***		Eläinten terveys*,***		Eläinten hyvinvointi **,***		Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	
	hlö lkm	htp/htv	hlö lkm	htp/htv	hlö lkm	htp/htv	hlö lkm	htp/htv
ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja	1	1						
eläinlääkäri	1	110/0,5	3	286/1,3	3	154/0,7	3	110/0,5
muu tehtäviä hoitava henkilöstö - sihteerit	3	44/0,2	3	66/0,3	3	418/1,9	3	22/0,1

1 htv = 220 htp; tässä resurssitaulukossa otetaan mukaan vain Eviran toimialan tehtävät

* eläinten terveyteen kuuluu EHO:n 8.2 ja 8.4 kohtien valvonta

** muut paitsi taulukossa 2 esitetyt tehtävät

*** tukivalvonta jaetaan valtakunnallisen EHO:n kohdan 8.5 mukaisesti eri sektoreille

Taulukko 2. Eläinlääkintähuoltolain uudistamisen mukana tulleet kaksi (2) uutta läänineläinlääkäriä ja siihen kuuluvat tehtävät.

Aluehallintoviraston tehtävä	Kuvaus	Valvontaan käytettävät resurssit, htp/htv
Täydentävien ehtojen valvonta - elintarvikkeet - eläintaudeista ilmoittaminen - eläinten hyvinvointi	Kotieläintilojen tarkastukset. Tarkastusten laajentaminen	88/0,4
EU-eläinsuojelutarkastukset	- Vasikkatilat - Sikatilat - Munivat kanat - Turkiseläimet - lampaat ja vuohet - ankat ja hanhet - broilerit	44/0,2
Kriittiset eläinsuojelutehtävät, 42 ja 44 §:n pakkotoimet, lisäys nykyiseen	- tuotantoeläimet - seura- ja lemmikkieläimet	66/0,3
Valmiuseläinlääkäritehtävä		22/0,1
Yhteensä		

LIITE 3.b.

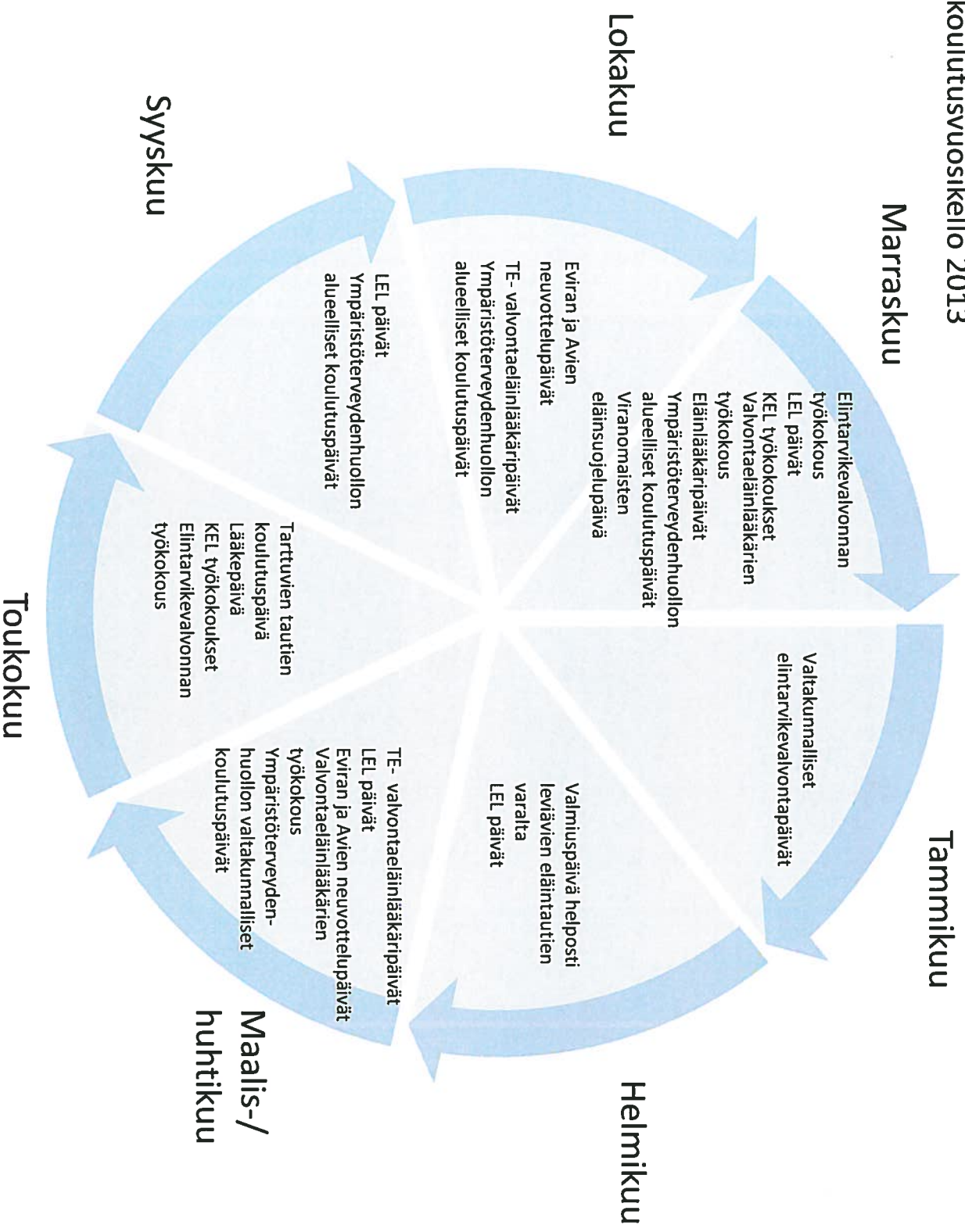
ITÄ-SUOMEN KUNTIEN JA VALVONTAYKSIKÖIDEN HENKILÖRESURSSIT

Yhteistoiminta-alue	Kuntia kpl	Eläinten terveys ja hyvinvointi	
		Htv	Elintarvikevalvonta
Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä	4	13,1	2,9
Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	6	8,9	
Pohjois-Karjalan ympäristöterveys	12	17,7	6
Keski-Savon ympäristötoimi	5	5,9	0,3
Kuopion kaupunki	1	0	4,5
Mikkelin seudun ympäristöpalvelut	5	6,8	2,5
Tervon kunnan ympäristöpalvelut	6	6,8	1,8
Siilinjärven ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta- alue	7	13,5	2
Yht	46	72,7	20

LIITE 4.

ISAVIN koulutusvuosikello 2013

LIITE 6. a.

ELÄIMISTÄ SAATAVIA ELINTARVIKKEITA ENNEN VÄHITTÄISMYYNTIÄ KÄSITTELEVÄT ELINTARVIKEHUONEISTOT

Laitostyyppi	kpl
Lihanjalostuslaitokset	40
Kala-alan laitokset	68
Maitolaitokset	13
Munapakkaamot	10
Teurastamot ja teurastuspaikat	17
Varastolaitokset	6
YHT.	154

LIITE 6. d.

ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTAKOhteet

Sivutuotelaitokset	Nimi	Kunta
FI-ISAVI-IM1-1-2012	Honkajoki Oy, väliasteen laitos	Iisalmi
FI-ISAVI-IM3-1-2012	Jätekuikko Oy, väliasteen laitos	Kuopio
Koe-eläinlaitokset		
	Cerebricon Oy	Kuopio
	Evira, Kuopion tutkimusyksikkö	Kuopio
	Helsingin Yliopisto Ruralia-instituutti	Mikkeli
	Joensuun Yliopisto	Joensuu
	Valtakunnallinen koe-eläinkeskus	Kuopio
	Metsäntutkimuslaitos	Suonenjoki
	MTT Pohjois-Savon tutkimusasema	Maaninka
	Orion-Yhtymä Oyj	Kerimäki
	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Enonkoski
	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	Tervo
	Kuopion Yliopisto	Kuopio

LIITE 7a.

Suoritteita koskevat tavoitteet ja arviot vuodelle 2013

	Tarkastukset ^{1 2}	Luvat ja päätökset ³	Auditoinnit	Järjestettävä koulutus	
			valvontayks.+kohde	tilaisuudet ⁴ (kpl)	esitykset ⁵ (h)
			toteutuneet/suunnitellut		
Elintarvikevalvonta					
- elintarvikkeet	/48	/3	/2+4	/4	/24
- alkoholimyymälät	/	/	/	/	/
Eläinten terveys					
- eläintaudit	/3	/35	/	/4	/4
- muu eläinten terveys	/3	/	/	/	/
Eläinten hyvinvointi	/170	/100	/	/6	/18
- otantatarkastukset					
- epäilyyn perustuvat					
Eläinten lääkintä	/35	/	/	/4	/2
Eläinten merkintä ja rekisteröinti	/240	/100	/	/	/
Eläinten ja tuotteiden sisämarkkinakauppa ja tuonti	/1	/1	/	/4	/2
Eläinten ja tuotteiden vienti	/	/5	/	/4	/2
Sivutuotteet	/2	/1	/	/4	/2
Eläinlääkäripalvelut⁶	/	/1	/	/4	/2
YHTEENSÄ⁷					

¹ Esim. eläinsuojelutarkastukset, täydentävien ehtojen tarkastukset, sivutuoteasetuksen mukaiset tarkastukset, ks-asemien tarkastukset, eläinten lääkitsemiseen liittyvät tarkastukset, muut tarkastukset tilalla tai laitoksissa tautiepäilyn tai muun syyn vuoksi, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin johtopäätökset

² Jos samalla tarkastuskäynnillä tarkastuskohde tarkastetaan useampaa eri tarkoitusta varten, tarkastukset voidaan laskea erillisiksi tarkastuksiksi laadittujen tarkastuspöytäkirjojen lukumäärän perusteella

³ Esim. eläinkuljetusluvut, eläinkuljettajan pätevyystodistukset, kuljetusvälineen hyväksymistodistukset, eläinnäyttelyluvut, sivutuotelaitosten hyväksymiset, päätökset rajoittavista määräyksistä, vientitodistukset, muut hallintopäätökset

⁴ Tähän merkitään kaikki ne AVIn järjestämät tilaisuudet, joissa on annettu koulutusta. Tilaisuudeksi lasketaan koulutustilaisuus, joka on vähintään 4 h mittainen ja siitä on laadittu ohjelma

⁵ Myös muiden kuin AVIn järjestämissä tilaisuuksissa pidetyt esitykset

⁶ Kuntien eläinlääkäripalveluiden tarkastukset ja auditoinnit, yksityisten eläinlääkäripalveluiden tarkastukset, ammatinharjoittamislain nojalla annetut päätökset

⁷ Tilaisuuksista järjestettyjen tilaisuuksien kokonaismäärä (yllä olevilla riveillä voi olla useampi kuin yksi merkintä samasta tilaisuudesta)

LIITE 7.b.

Vuoden 2013 valvontahankkeet, painopisteet ja varatut resurssit Itä-Suomessa

YMPÄRITÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISET PAINOPISTEET

Näkyvyys

ELINTARVIKEVALVONNAN HANKKEET

Terveysväitteet

Kasvisten jatkojalostus

Lihavalmisteiden listeriaprojekti 2012-2013

LIITE 1. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmiin sisällytettävät valvonnan painopisteet vuonna 2013 sekä alustava suunnitelma vuosien 2014-2016 tulevista painopisteistä.

Valvonnan alue	Valvontasuunnitelmiin sisällytettävä valvonnan painopiste	2013			2014			2015			2016		
		Evira	AVI	Kunta	Evira	AVI	Kunta	Evira	AVI	Kunta	Evira	AVI	Kunta
Yleiset	Suunniteltujen ja epäilyyn perustuvien valvontojen loppuunsaattaminen dokumentoidusti		x	x		x	x						
	Valvontaeläinlääkäreiden perehtymisen tukeminen	x	x	x		x	x						
	Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä eläinlääkäripalvelujen järjestämistä koskevien kuntien suunnitelmien tarkastaminen sekä suunnitelmien toteutumisen arviointi		x	x		x	x		x	x		x	x
	Kuntien järjestämän eläinlääkäripäivystyksen toteuttamisen varmistaminen eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti				x	x	x		x	x		x	x
	Kansallisen tukivalvonta-asetuksen muutosten toimeenpano	x			x	x		x	x				
	Uudistetun EU valvonta-asetuksen toimeenpano	x			x	x	x						
	Uudistetun Eliten käyttöönotto	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x
2.1 Eläinten terveys	Uudistetun eläintautilain toimeenpano (+ EU eläintautilaki myöhemmin)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Eläinten terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden seuraaminen ja edistäminen	x	x	x		x	x		x	x			
2.3 Eläinten lääkintä	Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano	x	x	x	x	x	x						
	Eläinten lääkitsemistä koskevan valvontasuunnitelman valmistelu ja toimeenpano	x			x	x							
	Eläinten lääkitsemistä koskevat valvontatoimet	x	x		x	x		x	x		x	x	
2.5 Eläinten hyvinvointi	Eläinten suojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano	x	x	x	x	x	x	x	x	x			
	Uudistetun eläinsuojelulain ja EU:n eläinten hyvinvointilain toimeenpano							x	x		x	x	x
2.4 Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti	Sivutuotelainsäädännön toimeenpano eläimistä saatavien sivutuotteiden sisämarkkinakaupassa	x			x	x	x						
	EU lemmikkieläinasetuksen toimeenpano sisämarkkinakaupassa				x	x	x						
2.6 Eläimistä saatavat sivutuotteet	Riskiperusteisen sivutuotevalvonnan käynnistäminen	x	x		x	x	x						
	2013 valmistuvan sivutuotteiden valvontastrategian toimeenpano	x	x	x	x	x	x						
	Uuden sivutuotelain toimeenpano	x			x	x	x	x	x	x			

x = Painopiste Eviran, aluehallintovirastojen tai kuntien suunnitelmissa kyseisenä vuonna.

VARATUT RESURSSIT

YMPÄRITÖTERVEYDENHUOLLON YHTEISET PAINOPISTEET

htpv

- Näkyvyys 15

ELINTARVIKEVALVONTA

- Terveysväitteet 10
- Kasvisten jatkojalostus 5
- Lihavalmisteiden listeriaprojekti 5

ELÄINTENTERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNAN PAINOPISTEET

- Suunniteltujen ja epäilyyn perustuvien valvontojen loppuunsaattaminen dokumentoidusti 10
- Valvontaeläinlääkäreiden perehtymisen tukeminen 20
- Uudistetun eläintautilain toimeenpano 20
- Eläinten terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden seuraaminen ja edistäminen 1
- Uudistetun eläinten lääkitsemistä ja lääkkeiden luovuttamista koskevan lainsäädännön toimeenpano 6
- Eläinten lääkitsemistä koskevat valvontatoimet 10
- Eläinten suojelua lopetuksen ja teurastuksen aikana koskevan neuvoston asetuksen toimeenpano 2
- Riskiperusteisen sivutuotevalvonnan käynnistäminen 10
- 2013 valmistuvan sivutuotteiden valvontastrategian toimeenpano 5

